

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 30
23/2015
13. jún 2015

Ludo Stur

ZALOŽIL EUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

Cena 0,50 €

NELAHKÉ ZÁPASENIE
O DOM SPISOVATEĽOV
Strana 4.

SLOVENSKÍ ŽIVNOSTNÍCI
CHCÚ LEPŠIE PODMIENKY
Strana 5.

AK NEUBRÁNIME RODINU,
STRATÍME ZÁKLADY
Strana 6.

RODNÝ DOM V. MINÁČA
DEVASTUJÚ RÓMOVIA
Strana 8.

ŠAFÁRIK SLOVANSKÚ LYRU
LADIL UŽ V KOBELIAROVE
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

V súčasnej dobe prehnanej globalizácie už nielen v rámci európskych, ale i euroatlantických štruktúr sa potierajú národné princípy krajín Európskej únie. Príkladom je dohoda o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP). Oficiálne ide o dohodu o zóne voľného obchodu medzi Európskou úniou a USA. Zámerom TTIP je otvoriť obchod a investície medzi EÚ a USA, ktoré spolu tvoria štyridsať percent svetovej hospodárskej produkcie. To má priniesť viac práce, rastu a pomôcť Európe dostať sa z ekonomickej krízy. Závažná otázka pre Slovensko znie, ako budú môcť slovenskí hospodári čeliť americko-západoeurópskym, keď už dnes napríklad naši poľnohospodári žijú, krachujú a dokonca zatvárajú mliekarenské podniky. Dostávajú nižšie dotácie ako západná konkurencia, a tým sa ich výrobky na trhu predražujú. Ak sú teda súčasné normy Európskej únie pre slovenského hospodára likvidačné, tak americko-európsky projekt TTIP je pre nich ranou z milosti. Zaujímavé je, že slovenské médiá i politici o tomto nebezpečenstve likvidácie domácich tradičných výrobcov mlčia.

Ďalším príkladom ohrozenia štátnej svojbytnosti sú aj prísťahovalecké kvóty pre členské krajiny Únie. Napriek tomu, že Slovensko nie je pobrežným štátom, čo je pre nás ekonomickým deficitom, budeme musieť prijať a starať sa o takmer 356 utečencov z pobrežných vôd Talianska alebo Grécka. Podľa námorného práva je zrejme, že v pobrežných vodách platí jurisdikcia pobrežného štátu. Preto by teda do tohto systému mali vstupovať vnútrozemské štáty? Treba uznať, že v tejto záležitosti je slovenská vláda agilnejšia a národnoštátne záujmy obhajuje odmietavým postojom voči kvótam. Únia nenechala na seba dlho čakať. Slovom šéfa oddelenia pre migráciu P. Sutherlanda svoj postoj deklarovala nahlas: „EÚ by mala eliminovať národnú homogenitu európskych štátov.“

A obmedzení bude zo dňa na deň pribúdať...

Maroš SMOLEC
šéfredaktor

R - 2015028

Hospodárske výsledky v Neografii sa zlepšili, začala konečne vykazovať zisk

Domy Matice slovenskej podľa nových pravidiel

Peter JAVORSKÝ – Foto: archív NEOGRAFIA

Predstavenie aktuálneho návrhu nových zriaďovateľských listín Domov Matice slovenskej (MS) bolo hlavným bodom rokovania výboru Matice slovenskej, ktorý zasadal v Martine 30. mája. Súčasnú zriaďovateľskú listinu totiž pozastavil dozorný výbor MS pre nevyhnutnosť ich zosúladenia so zákonom o nakladaní majetku štátu verejnoprávnou inštitúciou, ktorou Matica slovenská na základe zákona je.

Hlavnou zmenou je zosúladenie výkonu prenájmov v Domoch MS tretím osobám. Tento vzťah bude uzatvárať priamo Matica a jej štatutár – predseda. Dom MS a jeho riaditeľ bude poverený tieto vzťahy vykonávať – bude akoby styčnou osobou pre nájomcu a jeho požiadavky. Členovia výboru MS, ako aj samotní riaditelia Domov MS návrh prerokovali. Správca Matice Maroš SMOLEC na výbore navrhol zakomponovať ich účinnosť od 1. 1. 2016, aby sa aj Domy i ústredie dostatočne pripravili na tieto zmeny. Finálny návrh zriaďovateľských listín predložia na najbližší výbor MS na schválenie.

■ SPRÁVA O ČINNOSTI

Riaditeľ Finančného útvaru MS (FUMS) J. Gustiňák vysvetlil výboru MS, že daňové priznanie za rok 2014 ešte nie je hotové, keďže pre zrušenie tzv. zámennej zmluvy medzi Maticou a Neografiou predkladali daňovému úradu opravné daňové priznanie za roky 2012 a 2013. Po tom, čo výbor MS odsúhlasil rozdelenie hospodárskeho výsledku za rok 2014, sa daňové priznanie odovzdá do zákonom stanoveného termínu, a to do 30. júna. Následne FUMS dopracuje svoju správu o hospodárení Matice za uplynulý rok a na výbor MS predloží správca kompletnú Správu o činnosti a hospodárení Matice slovenskej za rok 2014 aj za obdobie prvého štvrťroku. Budúci program výboru bude obsahovať viacero ekonomických dokumentov. Následne má vedenie MS ambíciu vysporiadať rok 2014 predložiť aj

Nová budova tlačiarne postavená na „zelenej lúke“ v roku 2013.

poslancom Národnej rady Slovenskej republiky.

■ NEOGRAFIA PROSPERUJE

Generálny riaditeľ dcérskej spoločnosti Matice tlačiarne Neografia Patrik Schwab predstúpil pred členov výboru MS, aby informoval o negatívnych hospodárskych výsledkoch v tlačiarni za ostatné dva roky a o prebiehajúcej reštrukturalizácii tlačiarne. Vo funkcii je osemnásť mesiacov a reštrukturalizačné opatrenia získali jasné kontúry. Celkovo sa znížila nákladovosť výroby a prevádzky. Prijali sa aj personálne opatrenia a zakúpil sa nový výrobný softvér na podporu šetrenia nákladov a dohľadu nad výrobou ako takou. Na jednej strane sa prevádzka

tlačiarne znížila, no deficitom stále ostáva obchod. Neografia sa však aktívne usiluje dostať na západoeurópske trhy, kde sa chce presadiť predovšetkým v kvalitnej knižničkári. Zameralie sa na hĺbkovú tlač a odklon od tlače periodik, ktorá bývala vo väčšine prípadov stratová, je nové smerovanie tlačiarne. Generálny riaditeľ uviedol, že Neografia naposledy v roku 2006 vygenerovala zisk z predmetu jej činnosti, t. j. polygrafie. Zisky dosahovala predovšetkým z finančných operácií pred zavedením eura na Slovensku. V diskusii vystúpil aj správca Matice slovenskej M. Smolec, ktorý potvrdil tento negatívny trend posledných desiatich rokov a položil rečnícku otázku, kde boli bývalí členovia orgánov Neografie

za Maticu slovenskú, kde boli mnohí členovia vtedajšieho výboru MS, keď dovolili bez nevyhnutných opatrení, aby Neografia zo svojej hlavnej podnikateľskej činnosti nevykazovala zisky. Napriek ťažkým dvom rokům prvý kvartál 2015 dosiahol pozitívny hospodársky výsledok vyše dvestotisíc eur.

■ SLOVESNÁ JAR

V uplynulom týždni pripravila Matica slovenská už takmer 50. ročník podujatia Slovesná jar. Organizátori tohto najstaršieho literárneho festivalu na Slovensku: Matica slovenská – Slovenský literárny ústav Matice slovenskej v spolupráci s mestom Martin, Mestskou scénou v Martine, Turčianskou galériou, Turčianskou knižnicou, Turčianskym kultúrnym strediskom, Kysuckou galériou v Oščadnici (v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja), Miestnym odborom MS Martin, Antikvariátom Mädokýš, s finančnou podporou Ministerstva kultúry Slovenskej republiky opätovne pripravili bohatý a podnetný program, ktorý môže zaujať a pobaviť nielen samotných Martinčanov, ale i záujemcov o literatúru, kultúru a umenie z blízkeho i zo širšieho okolia. V súvislosti s aktuálne prebiehajúcim Rokom Ľudovíta Štúra 2015 sú aj v rámci Slovesnej jari niektoré podujatia venované odkazu tejto nezastupiteľnej osobnosti kultúrneho, vedeckého politického, spoločenského života a dejín Slovenska a slovenského národa. V rámci Slovesnej jari sme si pripomenuli aj sto štyridsať výročie založenia Požičovne krajov a kostýmov.

3 OTÁZKY PRE:

Kvetoslavu FULIEROVÚ, fotografku a výtvarnú umelkyňu, členku UBS

Nostalgické partitúry na pražskom Vyšehrade

• Vie sa o vás, že ste sa dlho rozhodovali, ktorú múzu uprednostíte. Študovali ste hru na husle, dokonca ste boli na Morave, odkiaľ pochádzate, členkou sládkového kvarteta, ale zláskalo vás výtvarné umenie a celý bohatý tvorivý umelecký život ste prežili na Slovensku.

Zrejme tieto paralely viedli organizátorov nedávnych Dní českej a slovenskej umeleckej besedy na Vyšehrade v Prahe, aby sme spoločne so sochárom J. Jankovičom a s českými kolegami O. Zoubkom a S. Klimešom opäť po šesťdesiatich rokoch ukázali na niekdajšiu spoluprácu a úzku previazanosť oboch umeleckých spolkov na trojdňovom festivale Na ceste...

• Monografiu *Metamorfózy* hudby uvádzate osobným vyznaním: „Hudba je žiara, naplnajúca moju dušu.“ Vaša mama Marie Zavadilová, učiteľka a jedna z prvých fotografiek, o ktorej Dr. Marián Pauer napísal knihu *Svietim si vlastným svetlom*, zachytila vás na snímke ako konzervatorku pri hrobe huslistu Josefa Slavíka práve na Vyšehrade...

Tento nadaný muzikant umrel dvadsaťsedemročný... Vyšehradský festival, okrem tejto osobnej reminiscencie, priniesol mi možnosť prezentovať sa opäť na tomto pamätnom mieste po šesťdesiatich ôsmich rokoch od vzniku snímky mojimi grafickými Nostalgickými partitúrami.

• Spomínate až neuveriteľný časový, takmer sedemdesiatročný oblúk, ale vaša výstava na Vyšehrade a potom jej pokračovanie v Slovenskom inštitúte v Prahe nie sú u našich susedov ojedinelé.

Kunsthistorik Richard Drury nedávno uviedol moju výstavu v Kutnej Hore. A vlastne táto znalosť mojej tvorby ho naviedla odporúčať ma ako zástupcu UBS na prezentácii oboch Besied, čo vedenie slovenského spolku schválilo. V poslednom období sa uskutočnilo v Česku viac spoločných výstav s Júliusom Kollerom, ktorý bol mojim dlhoročným životným partnerom.

Zhovárať sa Emil SEMANCO
Foto: autor

ISSN 0862-8823
9 770862 882007

V SNN 24/2015
SI PREČÍTAŤE

■ M. LACKO: Príbeh smrti a života – Útek z partizánskeho hrobu v auguste 1944
■ Sedemdesiat rokov od odsunu nemeckého obyvateľstva z bývalého Česko-Slovenska
■ Začíname seriál Jána Čomaja o histórii prvých teroristických útokov v Európe

Vatikán nič nezmenil na svojom rozhodnutí o biskupovi Bezákovi

Svätý Otec ďakuje slovenským biskupom

Eva ZELENAYOVÁ – Foto: Zo zahraničnej tlače

Sú kauzy a kauzy. Niektoré sledujú „len“ zmenu vlády, iné majú vyššie ciele. Ako kauza Bezák. A nezaplavujú len Slovensko. Sú produktom naozajstných svetových manipulátorov, ktorí dokážu pohnúť masy ľudí k úteku aj proti svojej vôli.

Odvolanie arcibiskupa Trnavskej arcidiecézy Róberta Bezáka pred takmer troma rokmi sa stalo top témou médií, aj keď sa o kresťanské hodnoty takmer vôbec nezaujímajú. Lenže Bezákova kauza smerovala do Ríma a príležitosť kritizovať najvyššieho predstaviteľa cirkvi sa len tak nenaskytne. Odvolaný arcibiskup poskytoval rozhovory na všetky strany. Vyšli aj knižne a dokonca bulvárna televízia nakrútila o ňom celovečerný film. S jediným cieľom predstaviť cirkvi ako intrigánku, ktorá Slovákom zobrala skvelého kňaza. Obvinenia padali na slovenských biskupov, na apoštolského nuncia a sám Bezák obviňoval pomaly

celý svet, že mu nepomohol udržať sa vo funkcii.

■ PREZIDENT VO Vatikáne

Zlom v kauze nastal počas návštevy prezidenta SR Andreja Kisku vo Vatikáne. Uskutočnila sa 9. apríla tohto roku a hneď na druhý deň prijal pápež František aj Mons. Róberta Bezáka. Český kardinál Miloslav Vlk, ktorý Bezáka v Ríme sprevádzal, pre český Katolícky týdeník povedal, že audiencia prezidenta Kisku „iste prispela k posunu riešenia celej kauzy“. V rozhovore ešte uviedol, že sa domnieva, „že kauza je pred skorým vyriešením“. Kardinál Vlk poskytol rozhovor aj ďalším médiám, v ktorých

spochybnil odvolanie Bezáka z funkcie preto, že to si vyžaduje pápežský dekrét.

Angažovanosť českého kardinála v kauze Bezák významne povzbudila médiá v ich útokoch na slovenskú cirkevnú hierarchiu. Z apoštolského nuncia na Slovensku Maria Giordanu urobila tlač Bezákovo kata a prejavovala nesmierne zadosťučinenie nad tým, že Bezákova návšteva vo Vatikáne postihne dôležitých mužov v Katolíckej cirkvi. Predovšetkým arcibiskupa Bratislavskej arcidiecézy Stanislava Zvolenského, ktorému zazlievali, že nezabojoval za svojho kolegu.

Vatikán 18. mája tohto roku sklamal najmä médiá. Štátny sekretariát Svätej

Pápež FRANTIŠEK.

stolice požiadal Apoštolskú nunciaturu na Slovensku, aby prostredníctvom Konferencie biskupov Slovenska zverejnila informácie týkajúce sa audiencie Róberta Bezáka u Svätého Otca v sprievode kardinála Miloslava Vlka.

■ ČO SA MÉDIÁM CHCELO...

Citujeme: „Svätá stolica zarmútená nepresnými a nesprávnymi interpretáciami týkajúcimi sa tohto stretnutia chce spresniť, že malo výlučne súkromný účel, a tým bolo vyjadrenie ľudskej a kresťanskej lásky Svätého Otca spolubratovi biskupovi bez toho, aby

sa vstupovalo do jeho predchádzajúcej záležitosti. Naopak, v tejto súvislosti zdôrazňujeme, že opatreniu, ktoré svojho času Svätý Otec učinil voči Mons. Bezákovi, predchádzalo dôkladné skúmanie a objektívne posúdenie všetkých dostupných súčastí, zvlášť tých, ktoré sa objavili v priebehu apoštolskej vizitácie uskutočnenej v Trnavskej arcidiecéze na prelome mesiacov január a február 2012. Svätá stolica dáva rovnako na vedomie, že postupy použité v tomto prípade sú postupmi platnými v celej Katolíckej cirkvi, pri ktorých si oznámenie odňatia biskupskej stolice (por. kán. 416) nevyžaduje pápežský dekrét...“ A v závere Svätý Otec vyjadril vďačnosť slovenským biskupom za ich lásku a vernosť nástupcovi svätého apoštola Petra.

Kardinál Vlk zareagoval: „Chcem len oznámiť, aj keď zo znenia komunikátu nie je jasné, či sa jeho obsah týka takisto mňa, že všetko, čo som o predmetnej audiencii v médiách povedal, je úplná pravda.“

A médiá môžu špekulovať ďalej...

Pred širokou verejnou mienkou sa účelovo zatajujú podstatné fakty

Tendenčnosť pri posudzovaní nacionalizmu

Dušan D. KERNÝ

Pred niekoľkými rokmi usporiadal Ústav pamäti národa besedu s pozoruhodným autorom historických štúdií z Ruskej federácie. Bol to častý hosť relácie venovanej druhej svetovej vojne v nevládnom rozhlase Echo Moskvy. Relácia mala príznačný názov Cena víťazstva a mala vysokú počúvanosť viac ako jedno desaťročie. Toľko trvá v Rusku, kým sa povie mnohé z toho, aká je vlastne cena ruských víťazstiev.

Ruský hosť ÚPN hovoril pred kvalifikovaným publikom o tom, že Stalínovo vedenie malo plán po obsadení Poľska postupovať na Slovensko, teda existoval plán vojenského obsadenia v operácii v roku 1939, ktorá nasledovala po vtedajšom delení Poľska.

■ UTAJENÝ REKORDÉR

„Vam povezo,“ – vtedy ste mali šťastie, povedal ruský hosť v ojedinelom pohľade na udalosti, ktoré mohli byť, ale neboli pri realizácii dohody známej ako pakt Ribbentrop – Molotov. Inými slovami, z besedy vyplývalo, aspoň pre laikov a možno aj pre historikov, že už pred vojnou mal J. V. Stalin, teda ZSSR, agresívny plán podrobiť si Európu.

Spomínaný ruský hosť bol v hodinových reláciách Echa rekordne šesť ráz, čo sa užlo málokomu. Na Slovensku však relácia

o ukrajinskom nacionalizme v rokoch pred druhou svetovou vojnou s jeho účasťou pozoruhodne zapadla. Tvrdil v nej, že v západnej Ukrajine, skôr ako v Nemecku či Maďarsku, vznikol prvý plán politickej strany, politického hnutia zameraný nielen na vytlačenie a následnú likvidáciu židovského ekonomického vplyvu, ale potom aj obyvateľstva. Konkrétne programy pogromov vznikli práve v nacionalistických hnutiach v západnej Ukrajine a spájali sa s menami a organizáciami ukrajinských nacionalistov. Týmto záverom ruského hosta sa na Slovensku nevenovala vlastne nijaká pozornosť. Pritom so svojimi tvrdeniami nie je osamotený ani v Rusku a ani v Európe.

■ PRONACISTICKÉ ZÁKONY

Štyri desaťtisíc historikov zo západných univerzít nedávno napísali prezidentovi P. Porošenkovi list, kde

konštatujú, že v Ukrajine sa tento rok prijali zákony priamo predpisujúce ctiť si nacionalistické organizácie, ktoré počas druhej svetovej vojny bojovali po boku nacistov. Nielenže má byť trestné spochybňovať legitimitu organizácií, čo vraždili v jednej z najnehanbenejších etnických čistiek v ukrajinských dejinách, ale sa nesmú kritizovať ani tvrdí extrémisti z organizácií, ktoré s nacistickým Nemeckom kolaborovali od prvopočiatku vpádu do ZSSR v roku 1941.

■ MEMENTO: BABYN JAR

Organizácie, ktoré sa podieľali na masakroch a pogromoch židovského a poľského obyvateľstva, zostali spojencom nacistických okupantov po celú vojnu až do jej konca. Napokon ani najväčší masaker v českých dejinách sa neodohral v Lidiciach, ale v dedinách českých kolonistov v ukrajinskej Volyni.

Nie je to ojedinelý prípad, ukrajinskí policajti sa podľa literárneho dokumentárneho románu Babij Jar zúčastňovali vôbec na prvom masovom vyvražďovaní v Európe už v roku 1941 v kyjevskej rokli Babyn Jar. Takisto sa podľa svedectva bieloruského spisovateľa Bykova, ktorý bol prítomný na súdnom procese v Grodne, ukrajinskí policajti zúčastňovali na masakri v bieloruskej dedine Chatyň. Podobné svedectvá o osobitných jednotkách, ktoré sa zameriavali výlučne na vyvražďovanie dedín so židovským obyvateľstvom, sú aj z dnešných pobaltských štátov, na to tiež počas minulých rokov upozorňovalo kriticky Echo Moskvy. Jednotky SS, vytvárané z miestneho obyvateľstva, prisahali vernosť priamo Adolfovi Hitlerovi.

■ POCTY KOLABORANTOM

V období, keď si pripomíname výročie konca druhej svetovej vojny či výročie povstania alebo tradície antifašistického boja na Slovensku, je dnes dôležité vidieť celý vývoj v stredoeurópskych súvislostiach, v súvislostiach dejín štátov, ktoré s nami dnes tvoria Európsku úniu. Tu nejde o to zamlčovať či zmenšovať udalosti, s ktorými sa nevyhnutne musí vyrovnávať slovenská spoločnosť. Nejde ani o to osobitne zvlášť zdôrazňovať uctievanie kolaborantov v Ukrajine – uctievanie, ktoré sa

deje priamo na pozadí politiky integrácie do Európy. Nejde ani o to porovnávať, kto má väčšiu či menšiu vinu. Tu ide o to, ako sa spoločnosť vyrovnáva so svojimi dejinami. Nemožno nevidieť, že v Ukrajine sa zakladá ústav, dokonca vo Lvove, ktorý má zabezpečiť publikácie pre jednotný výklad ukrajinských dejín. A to je dôvod, prečo aj desaťtisíc historikov píše prezidentovi Porošenkovi.

■ TENDENČNÁ SLEPOTA

Pre nás je príznačné, že pri každom výročí zdôrazňujeme, aké je dôležité vyrovnávať sa s našimi dejinami, a pri tom všetkom sústredení na seba nechávame bokom to, ako sa tento proces odohráva v štátoch, s ktorými by sme mali tvoriť jedno spoločenstvo – spoločnú EÚ.

Každý má svoje dejiny a každý musí prejsť procesom vyrovnáť sa s nimi. Je však pozoruhodné osobitne na Slovensku, ako sa nacionalizmus v iných štátoch považuje za národovectvo či vlastenectvo, kým u nás sa prejavy vlastenectva považujú za neprípustný, protieurópsky nacionalizmus. Práve toto zlyhávanie hnutia Antifa na Slovensku a nevšímavosť európskej politiky voči neprijateľným prejavom nacizmu najprv v pobaltských štátoch či v Maďarsku a teraz v Ukrajine vyvoláva znepokojujúcu otázku, ako sa vlastne vysvetľujú tzv. európske hodnoty.

VŠIMLI SME SI

Okresný súd Bratislava I. bude uprostred júna opäť rozhodovať o vine a treste v kauze platinových sietek. Obvineným hrozí pätnásťročný pobyt vo väzení. Spor sa vrátil na okresný súd po tom, čo prokuratúra uspela so sťažnosťou na Bratislavskom krajskom súde. Krajský súd odmietol vo veci platinových sietek procesné obštrukcie a nariadil súdu nižšej inštancie v danej veci rozhodnúť.

Ožila kauza platinových sietek

Prokuratúra trvá na svojej pôvodnej obžalobe. Celú aféru platinových sietek vyhodnotila ako nezákonnú, pričom obvinila bývalých nominantov SDKÚ v Správe štátnych rezerv (SŠHR) – bývalého vedúceho úradníka

rezerv Jána K. a vedúceho služobného úradu rezerv Juraja L. Okrem nich obvinila aj znalca Ondreja B. Trojica mužov v súčasnosti čelí obžalobe zo zvlášť závažného zločinu porušovania povinnosti pri správe cudzieho majetku, v dôsledku ktorého mal podľa obžaloby štát prísť o 2,2 milióna eura. Všetci traja svoju vinu popreli.

Sitka obsahovali deväťdesiatdva percent platiny a osem percent ródia. Cena, ktorú kupujúci zaplatil za sitku, bola desať eur a šesťdesiat centov za gram, pričom trhovacia cena zliatiny dosahovala tridsaťosem eur a päťdesiat centov za gram. Konateľ firmy H., ktorá dala víťaznú ponuku iba sekundu pred koncom elektronickej aukcie, nikdy nepovažoval kúpnu cenu za nízku.

Žeby sa pred voľbami spravodlivosť zobúdzala?

(ib)

V Slovenskej republike vznikol nový mimovládny front

Írsko vraj bolo ako také predjedlo

Koalícia tridsiatich ôsmich mimovládnych organizácií aktuálne predstavila a spustila spoločnú platformu s názvom Životné partnerstvo. S takým krátkym časovým odstupom po referende o rodine ide len na prvý pohľad o nezmysel.

Akousi novinkou je skutočnosť, že iniciátori tejto iniciatívy dokonca odmietajú ďalšie referendum, ide im údajne o to, aby sa „aj tejto skupine ponúkol voľnejší inštitút, ktorým by úradným spôsobom vstúpili do zväzku, no dialo by sa to inak ako pri tradičnom manželstve“, zaznelo na tlačovej konferencii v Bratislave.

„Írsko je ďalšia krajina, v ktorej sa jasne ukázalo, že registrované partnerstvá sú iba začiatok. V Írsku boli registrované partnerstvá zavedené v roku 2011. Po masívnej kampani Íri v referende odhlasovali zakotvenie homosexuálneho manželstva do ich ústavy, vyjadril sa nedávno po írskom referende predseda Aliancie za rodinu Anton Chromík.

Aliancia zároveň verejne odmietla okolnosti, ktoré toto referendum sprevádzali. Proti týmto praktikám protestovala aj skupina poslancov Európskeho parlamentu. Každá z verejne financovaných politických strán

v írskom parlamente aktívne podporovala kampaň za homosexuálne „manželstvá“ a hrozili svojim členom vyhodením, ak nebudú dodržiavať stranícku líniu. Všetky veľké verejné

ČO INÍ NEPÍŠU

a súkromné médiá silne podporovali kampaň za zmenu definície manželstva a ignorovali rozsudok Írskeho najvyššieho súdu o rovnomernom priestore pre skupiny na oboch stranách debaty. Nadnárodné spoločnosti so sídlom v Írsku presviedčali

svojich zamestnancov, aby hlasovali za homosexuálne „manželstvá“. Zahraniční miliardári „naliiali“ milióny eur do kampane za homosexuálne „manželstvá“, aj keď je to podľa írskeho volebného zákona vyslovene zakázané. Írsky národný policajný zbor aktívne podporil kampaň za homosexuálne „manželstvá“, a to aj prostredníctvom využitia štátnych prostriedkov tým, že policajné stanice boli použité na fotenie. Je to zvlášť na pováženie, pretože polícia v Írsku zabezpečuje integritu hlasovacích miest a postup sčítania hlasov. Bývalý policajný ombudsman pre Severné Írsko žiadal, aby bolo takéto nevhodné správanie zo strany polície odsúdené.

Na Slovensku v referende vyše deväťdesiat percent zo zúčastnených hlasujúcich odmietlo sociálne experimenty s deťmi, pripomenul predseda Aliancie za rodinu Anton Chromík.

Ján ČERNÝ

Kvóty a falošná solidarita EÚ

Roman MICHELKO

Top témou dnešných dní je rozhodnutie Európskej únie o tom, že utečencov, ktorí masívne atakujú talianske a grécke pobrežie, bude Brusel jednoducho redistribuovať medzi ostatné členské štáty Európskej únie.

Takýto spôsob riešenia problému dvoch či troch mediteránnych krajín vyvolal značné pobúrenie a odpor. Na záväzné presadenie takéhoto riešenia treba získať kvalifikovanú väčšinu v takzvanom váženom hlasovaní. Toto vážene hlasovanie do istej miery vyvažuje alebo umenšuje vplyv najväčších krajín Európskej únie. Na presadenie takéhoto návrhu je teda nevyhnutné získať päťdesiatpäť percent členov Rady Európskej únie tvorených najmenej päťnástimi z nich a zastupujúcimi členskými štátmi, ktoré predstavujú najmenej šesťdesiatpäť percent obyvateľstva Únie. Aj preto tá neutícha-

júcia diskusia a polemika okolo tohto problému.

Treba však zdôrazniť, že Európska únia dlhodobo nerieši príčiny problémov, len ich sunie pred sebou, prípadne sa ich usiluje zbaviť prenesením na plecia národných vlád. Toto riešenie nie je nijako prekvapujúce, keďže dvaja kľúčoví aktéri sú v ťažkom konflikte záujmov. Jedným z nich je vysoká predstaviteľka Európskej únie pre zahraničné veci a bezpečnostnú politiku Talianka Federica Mogheriniová a druhým je grécky komisár pre humanitárnu pomoc a krízový manažment Christos Stylianides. Poďme si však niečo povedať o príčinách súčasného exodu.

Prvou a základnou príčinou exodu je totálne nezvládnutie zahraničnej politiky USA a jeho spojenecov v Sýrii a v Iraku. Značná časť utečencov

z tejto časti sveta je tu aj kvôli Islamskému štátu, teda kalifátu, ktorý vznikol ako priamy dôsledok absolútne neprijateľnej, tupo sektárskej politiky bábkového lídra Iraku Núrí al-Málíkiho. Tento proamerický diktátor už od

KOMENTÁR

svojho zvolenia začal prenasledovať sunnitov, vytlačil ich zo štátnej správy, z armády či predtým z vládnej strany Baas a začal budovať štát, ktorý zásadne vylučoval významnú menšinu sunnitov z akejkolvek participácie na moci. Toto jeho takmer desaťročné bašovanie viedlo k radikalizácii sunnitov, ktorí na území Sýrie a Iraku vytvorili vlastný kalifát, teda extrémistický Islamský štát, ktorý likviduje šiitov, alavitov, maronitských či koptských kresťanov alebo jezidov.

Podobne západná destabilizácia Sýrie viedla v podstate k zlyhaniu tohto štátu, ktorý je dnes de facto len skupinou území, ktoré kontroluje tá či oná politická frakcia. Korene tohto konfliktu sú, samozrejme, podstatne hlbšie. Základný rozpor je v tom, že Irak bol vždy umelý štátny útvar zložený z troch entít – kurdskej, šiitskej a sunnitskej – a čoraz jasnejšie sa ukazuje, že šanca konsolidovať tento štátny útvar a stvoriť z neho životaschopnú spoločnosť už asi nebude možná.

Paradoxne však vznik Islamského štátu na území Iraku a Sýrie nespôsobuje tie najväčšie problémy s imigrantmi. Absolútna väčšina týchto imigrantov sú vnútorní migranti, ktorí sa presťahovali na iné územia v rámci vlastného štátu (teda Sýrie alebo Iraku), alebo sú v utečeneckých táboroch na území susedného Turecka. Len relatívne malá časť z nich prechádza grécke hranice, pretože táto krajina je v takej hlbokoj kríze, že v súčasnosti je Turecko pre migrantov ekonomicky, nábožensky aj kultúrne lepšou voľbou.

Zásadný problém súčasnej migračnej vlny si spôsobila Európska únia sama, keď veľmi hlúpo, neprezieravo

a bez plánu zasiahla v Líbyi. Dnes je Líbya de facto rozvrátený štát bez akejkolvek centrálnej štátnej autority. V podstate je rozdelená na tri politické entity, ktoré proti sebe viac-menej politicky bojujú. Skutočnou príčinou masívnej migračnej vlny je kolaps Líbye ako štátu, ktorý na jednej strane zamestnával tisíce Eritrejcov či Somálcov ako gastarbeiterov, na druhej strane dokázal ustrážiť svoje pobrežie pred gangmi prevádzajúcimi utečencov do Talianska na ostrov Lampedusa alebo na jeho južné pobrežie.

Dnes teda Európska únia primárne nerieši problémy kresťanov prenasledovaných Islamským štátom, čo sú regulárni utečenci, ktorým skutočne ide o život, ale ekonomických migrantov najmä z Eritrey a Somálska, ktorí sa tlačia do Európy, keďže Európska únia a USA svojou krátkozrakou a nezmyselnou politikou zruinovali jeden prosperujúci štát – Líbyu, ktorá prirodzene zadržovala na svojom území ekonomických migrantov tým, že ich bola schopná zamestnávať. Dnes teda Európska únia žne následky svojich zlých rozhodnutí a ako je to zvykom, majú si to odniesť tí, ktorí ich nespôsobili.

Koho to vlastne (ne)chceme

Ivan BROŽÍK

S utečencami, emigrantmi, imigrantmi či dokonca aj „bežencami“ – ako sa tiež občas pomenujú tie utekajúce hufy – sa v posledných rokoch u nás akoby roztrhlo duchom prázdne mediálne vreco. Rázne voláme smerom k utečencom NIE; na iných námestiach ich zas horlivo pozývame aj s pomocou transparentov s nápisom VITAJTE DOMA!

O akých utečencoch sa to však u nás vyjadrujú všetkého znalí novinári a chronicky takmer ničoho neznalá väčšina politikov? O laickej verejnosti ani netreba hovoriť, aj keď už to, že je laická, ju vlastne z plytkých vedomostí o podstate exodu ospravedlňuje.

Rozpamätajte sa na začiatok vojny v Juhoslávii a potom na konflikt, ktorý pohltil celý Balkán.

Ak povieme Mezopotámia, neznie

to najaktuálnejšie, ale je to historické pomenovanie oblasti riek Eufrat a Tigris – vznešenejšie – kolíska civilizácie. Dnes oblasť šialeného vyčítania fanatikov z Islamského štátu. Vraždia všetko, čo je kresťanské, ničia všetko,

POZNÁMKA

čo je zrkadlom civilizácie a kultúrnosti tam žijúcich národov, ktoré, okrem iného, dali svetu povedzme koleso. Armáda hrdlorezov ženie pred sebou armádu vyhnančov (aha, to sa ešte nepoužíva), dotlačili ich až na hranice s Tureckom – možno už čoskoro na budúce hranice Európskej únie. Civilizácia má povinnosť prijať svojich predkov, morálnu určite. Ak sa za civilizáciu považuje Európska únia, potom sme to my, kto tú povinnosť má. Aj my!

Potom je tu ešte cunami (ani nie vlna) utečencov zo severných oblastí Afriky, teda najmä z krajín, v ktorých nedávno prebiehali aj s podporou „vyspelých demokracií“ povstania proti tamojším akože diktatúram, aby sa v týchto krajinách zlepšili podmienky na život. Iné rebélie predsa nemajú zmysel. Alebo áno? Tieto boli dokonca zelené, čo predsa symbolizuje nádej – na rozdiel od tej dvojnásobne oranžovej na východ od nás, ktorá sa v konečnom dôsledku mení na krvavochervenú... Bude iná aj tá africká? Že vraj zelená?

Stačí si prelistovať francúzsku, taliansku či grécku tlač. Ak ju nemáte poruke, je tu internet, ktorý doslova zaplavil obrázky a informácie, akému drancovaniu, trestnej činnosti, ignorancii zákonnosti, práva, o medziľud-

skej ohľaduplnosti a slušnosti nevravia, čelí dnes Európa. Takýchto utečencov naozaj nechceme a musíme odmietnuť. Nech sa všetci ľudomilovia aj na hlavy postaví! Francúzi už pochopili a buldozéri ich tlačia naspäť domov!

Nie, to nie je prejav neľudskosti, to je posledná možnosť, ako ešte obrátiť ľudskosť ako takú. Inak necháme pred našimi očami zmeniť Európu na eldorádo zločinu bez pravidiel, na čosi také, čomu kedysi v časoch divokého západu vládol pán Colt. Nech sa nikto neoháňa humanizmom, to je trochu nemiestne, nadmieru patetické a príliš frázovité. Aj humanizmus má svoje hranice dobra.

Ide však o to, aby sme naozaj vo všetkých, ktorí hľadajú na Slovensku aj keď len dočasné bezpečie, nevideli iba „utečencov“. Čo ak sa nám zrazu z niektorých vyklujú bojovníci Islamského štátu? Prečo na fotografiách agentúr z prístavných mól na juhu Talianska vidieť väčšinou iba mladých mužov? Ženy a deti takmer žiadne? Nie je už len toto dôvod zamyslieť sa aspoň trochu nad tým, že nie je utečenec ako utečenec?

SPOZA OPONY

Začalo sa to všetko nevinne – anekdotou. V čase, keď bolo v Sovietskom zväze všetko umŕtvené, volalo sa to zastoj. Na kremelskej recepcii niekto chcel získať nejakú informáciu od poradcu Leonida Brežneva, vtedy jedného z dvoch najmocnejších mužov sveta. Začal otázkou: „Čítali ste už najnovší prejav Leonida Iljiča?“ Na čo poradca povedal: „Akože čítal, veď som ho celý napísal!“ Na druhý deň ráno mu už vrátnik oznámil: „Sem už nemáte vstup, odo dneška robíte v denníku Izvestija...“

Po rokoch to bol pôžitok nechať si to vyrozprávať od hlavnej postavy osobne v Moskve. Hľadal som niekoho, kto bol v útrobach rozhodovacieho organizmu v časoch, keď sme v Česko-Slovensku prežívali dubčekovskú éru, onen proces, ktorý sa začal na Slovensku, začali ho Slováci, ale dodnes sa volá Pražská jar. Mój muž bol poradcom nielen Brežneva, ale aj poradcom šéfa vše-

mocnej tajnej polície KGB. Z nej vzišla i špička dnešných vedúcich osobností Ruskej federácie.

Naše stretnutie uprostred Moskvy, bol horúci deň, sme prezieravo nedohodli do prestíž-

zarámovvať ako dôkaz, čo všetko vydrží ľudský organizmus.

Chceli sme, ak si dobre pamätám, aby udrela hodina pravdy o procesoch roku 1968, o autoroch a signatároch pozý-

čer invázie)? Chvilami som si na tom stretnutí hovoril, že sa už nikdy nedám najať na takúto prácu, že ma už nič z roku 1968 nezaujímá, mám len jeden cieľ – prežiť.

ich nepodrazíme. Povedal mi to muž, ktorý vyše pol hodiny v auguste 1968 presviedčal Leonida Iljiča Brežneva o tom, že invázia do Česko-Slovenska znamená nielen koniec komunizmu ako takého, ale prinesie aj konfrontáciu, ktorá ohrozí existenciu samotnej sovietskej supervelmoci. „Bude to koniec a už nebudeme mať sil udržať impérium,“ povedal. „A pol hodinu vás Brežnev s takými argumentmi počúval?“ – „Áno, ba aj dlhšie.“

Mám ešte nemálo príbehov, ako známi novinári v prestížnych novinách ešte hlboko po roku 2000 verejne vyhlasovali, ako odmietali písať proti Česko-Slovensku v roku 1968. Vtedajšia Praha znamenala, ako mi osobne povedal môj spoločník, úplný prerod pre zahraničnopolitického poradcu posledného sovietskeho prezidenta Michaila Gorbačova. Nijaký slušný človek, Rus sa inváziou roku 1968 nepýši. Sú ľudia, ktorí to považujú dokonca za dedičnú vinu, ktorá morálne prešla aj na ruský národ.

Prečo nepijem, keď je horúco

Dušan D. KERNÝ

neho Domu spisovateľov, kde obed vtedy vyšiel na tisícdesto amerických dolárov, ale do menej nákladnej reštaurácie, kde sme boli jediní hostia. Začalo sa to po sovietsky džbánkom chladenej vodky, pokračovalo cez české plzenské (v ktorom sa v Moskve možno kúpať a kde sú pivárne s názvom Josef Švejk), potom niekoľkými fľašami vína. Na záver, keď padla otázka: „A kde šampanského?“ – ešte fľaša či dve sektu. Keď niekde nájdem účtenku, dám si ju

vacieho listu, o spôsobe, ako sa pozývaci list pre polmilionovú armádu odovzdával (na jednom z bratislavských záchodov), kto a kedy rozhodol o invázii armád Varšavskej zmluvy na brutálne potlačenie reformného dubčekovského hnutia, prečo sovieti jediní tajne nahrávali a robili záznamy zo stretnutí, kde to ostatné štáty paktu mali zakázané... Aké to všetko vlastne bolo na rokovaniach v Čiernej nad Tisou a v Bratislave (4. augusta 1968, teda v predve-

Zachránila nás veta: „Vižu, što u vas net deňeg.“ – Vidím, že nemáte peniaze. Odnela potichu, tak akosi mimochodom. Nemali sme nijakú úlohu získať niečo tajné, osobitné peniaze na osobitné informácie som naozaj nemal. Ale dozvedeli sme sa, že originál pozývacieho listu nebude nikdy vydaný, lebo žije jeden z jeho signatárov a žije jeho rodina, jeho vnuci a za ich života nebude nikto ich život ohrozovať, my ich nevydáme napospas, my

SEBAOBRAŇA

Prekvapujúca správa sa týka juhu územia nášho štátu. Slovenskú republiku a Maďarsko čaká čoskoro určitá úprava štátnej hranice. Oba štáty si prerozdelia približne sedemnást' hektárov pôdy v povodí rieky Ipel. V súčasnosti vedie maďarsko-slovenská hranica práve stredom Ipľa. Od svojho vytýčenia po prvej svetovej vojne sa trasa hranice menila viac ráz, naposledy to bolo v roku 1997. O novej úprave sa rokuje s maďarskou stranou od roku 2008. Dôvodom plánovanej zmeny je meniace sa koryto rieky, ktoré sa upravovalo počas vodohospodárskej výstavby.

Zmenia hranicu

V štyroch slovenských obciach, ktorých sa zmena hranice dotýka, starostovia o pripravovanom prerozdeľovaní nevedeli. Správu sa dozvedeli nedávno z médií. Zatiaľ nevedia, o ktoré parcely konkrétne pôjde, ani to, aká je ich výmera. Prerozdeľovaním územia sa však podľa nich uľahčí obhospodarovanie hrádz a rybovodov. V súčasnosti sú podeľené medzi slovenskú a maďarskú vodohospodársku správu.

Starosta Miroslav Kanala z obce Kubáňovo sa o plánovanej zmene hraníc dozvedel tak ako jeho kolegovia len pred pár dňami. „Volal mi môj kolega z maďarskej obce, či som k tomu dostal nejaké vyjadrenie,“ uviedol starosta M. Kanala. Územie, ktoré by sa malo rozdeliť, bude podľa neho dva kilometre od dediny, no nevie, o ktoré parcely ide. „Žiadnu oficiálnu informáciu sme nedostali. Môže to byť súkromný alebo obecný majetok, zatiaľ nevieme nič.“

Obyvateľov obcí sa však zmena nijako nedotkne. Starosta Jozef Margala z obce Malé Koshihy hovorí, že nehrozí, aby sa pol dediny priradilo k Maďarsku alebo opačne. „Situácia sa musí vyriešiť. Nie sú to obecné ani súkromné majetky, všetko patrí Slovenskému vodohospodárskemu podniku (SVP). Obec s tým nemá nič. Už od roku 2008 prebieha tento proces prerozdelenia hraníc. Ide o sedemnást' hektárov, čo nie je veľa. Územie sa bude deliť po metroch.“

Podľa ministerstva vnútra pôjde len o výmenu stavieb, zariadení a porastov. Osídlené územia sa meniť nebudú. Starosta Ipelského Sokolca Arnold Ozsvald sa usiloval získať bližšie informácie z ministerstva vnútra, no adekvátne odpoveď nedostal. „Nevieme, či budú parcely vymenené, či náš kataster dostane nové štvorcové metre, alebo nám ich odoberú.“ Ďalšou dotknutou obcou je obec Lefa, ktorej starosta Alexander Mezei hovorí, že v minulosti nemali s hranicou problémy. O prihraničné pozemky sa staral SVP. Rieka Ipel je od dediny vzdialená asi jeden kilometer a využívajú ju najmä miestni rybári. „Čakáme, že nám dajú vedieť, čo sa bude diať a o akú veľkú plochu pôjde.“

Počas obdobia ako sa tok rieky menil, vznikali na ňom rôzne vodohospodárske stavby, ako sú hrázde a rybovodny. Hrázde regulujú výšku hladiny a rybovodny umožňujú bezpečný priechod rýb okolo hatí. „U nás je rybovod na maďarskej strane. Hat' je naša, no rybovod je už na maďarskej strane. Preto sa to musí vyriešiť. Hranica by sa mala posunúť tak, aby ten, kto to obhospodaruje priepust, mal stavbu na svojom území,“ spresnil starosta Jozef Margala.

Štátna hranica s Maďarskom by potom už mala byť nepohyblivá, rozhodla o tom vláda na nedávnom rokovaní. Zmenu musí ešte schváliť Národná rada SR formou ústavného zákona.

Robert LANDIS

Miroslav Bielik: Nátlak na slovenských spisovateľov neplatí

Nelahké zápasenie o Dom spisovateľov

Zhováral sa Maroš SMOLEC – Foto: archív SSS

V Slovenských národných novinách sledujeme vývoj situácie, týkajúcej sa Domu spisovateľov na Laurinskej ulici v centre Bratislavy. Rozdelený bol pre dve spisovateľské organizácie: Spolok slovenských spisovateľov (SSS) a Asociáciu organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS). Asociácia svoju polovicu predala spoločnosti Arthur DS. Vzťahy medzi vlastníckimi nie sú korektné a budove hrozí nejasná budúcnosť. Spisovatelia si povolali na pomoc súkromnú spoločnosť Impre media. O podrobnostiach ich spolupráce sme sa porozprávali s predsedom SSS Miroslavom BIELIKOM.

Miroslav BIELIK

• Po nástupe do vedenia Spolku slovenských spisovateľov ste vyhlásili, že urobíte všetko pre to, aby budova spisovateľov na Laurinskej ulici v Bratislave ostala v rukách spisovateľskej obce. Redakcia získala zmluvu so spoločnosťou Impre Media, z ktorej vyplýva záväzok SSS, že ak by aj získala druhú polovicu budovy od spoločnosti Arthur DS, má záväzok ju predat' celú spoločnosti Impre Media alebo tretiemu, predpokladajme spriaznenému subjektu. Prečo takýto posun?

Spolok slovenských spisovateľov sa ocitol po podpísaní absolútne neplatných zmlúv o nájme celej sídelnej budovy na Laurinskej 2 v Bratislave z augusta 2012 vtedajším tajomníkom Pavlom Janikom a o budúcej zmluve (o odpredaji podielu SSS na budove) v nezávideniahodnej pozícii – obraňovať majetok SSS a riešiť finančnú núdzu. Dovtedajší správca budovy – Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS) – zanechal totiž neblahé dedičstvo: spreneveru finančných prostriedkov ich účtovníčky a dlhy. SSS v zastúpení advokátskej kan-

celárie JUDr. A. Blaha, člena SSS, s jeho nezištnou pomocou dokázal odolávať tlaku nájomcu – spoločnosti ARTHUR DS – na získanie celej budovy za nevýhodných podmienok. Žiaľ, AOSS neodolala pozláteným ponukám a svoj podiel v rozpore s predkupným právom SSS odpredala podľa názoru SSS pod cenu „za hrst' strieborných“. Vtedy už A. Blaha odporučil prizvať ku kauze renomovanú spoločnosť s profesionálnym advokátskym zastúpením. Stala sa ňou po mnohých rokovaniach a schválení v predstavenstve SSS Impre Media, a. s. Cez jej zmluvnú advokátsku kanceláriu odolávame tlaku „nájomcu“ a uvedené zmluva o spolupráci garantuje, že Spolok zostane na Laurinskej 2, čo samozrejme vyvoláva nevôľu protistrany, ktorá sa snaží aj podsúvaním dezinformácií vyvinúť na Spolok tlak a získať celú budovu na iné ciele.

• V kapitole 2 Ciele zmluvy sa jasne uvádza, že po tom, ako Impre Media pomôže získať celú budovu do správy spisovateľov, má Spolok povinnosť ju celú, alebo ak aj nezíska druhú polovicu, tak svoju polovicu odpredať v prvom rade spoločnosti Impre Media. Je to zmluva o vzájomnej spolupráci. Prečo?

Spolok sa druhej polovice budovy nemieni vziať v prospech nejakej cudzej spoločnosti, ktorá má svoje iné záujmové pozadie. Budova by bola pre spisovateľov a kultúru raz a navždy stratená. Ak ktosi interpretuje zmluvu iným spôsobom – je to účelová konštrukcia. Predstavenstvo SSS schválilo zmluvu o spolupráci, zdôrazňujem spolupráci, a nie o kupčení, a zmyslom je získať pod kontrolu pokiaľ možno celú budovu a potom eventuálne riešiť

jej majetkovoprávne usporiadanie tak, aby slúžila kultúrnej a najmä spisovateľskej obci s garanciou Impre Media, a. s., na sídlo SSS, pracoviská SSS, klub spisovateľov a reprezentatívne knižkupecstvo. Treba vecne povedať, že naši predchodcovia v SSS a štatutári v AOSS na toto nemysleli, dokonca bývalý tajomník podpísal 15. 8. 2012 zmluvu o budúcej zmluve so záväzkom do roka odpredať podiel SSS v rozpore s uznesením členského zhromaždenia SSS. Spolok nepodpísal nijaký záväzok o predkupnom práve! Prosim, otázka v závere patrí nie Spolku, ale Asociácii, teda AOSS, ak pravda ešte majú terajší štatutári po prevratných zmenách v ich štruktúrach – pre Spolok je momentálne nejasné, kto je štatutárom AOSS: p. Belák, p. Heriban, p. Hatala – schopnosť na toto odpovedať. Isté je, že „obchod“ s budovou sa podpisuje k vnútornému pnutiu AOSS. Spolok je s AOSS a s ARTHUR DS v súdnom spore.

• Podľa zmluvy je možné, aby Spolok čerpal aj finančné zdroje od spoločnosti Impre Media. Dokonca je možnosť získať od nich kontokorentný úrok. Čerpáte od nich nejaké pôžičky? Ak áno, ako ich dokázate splatiť v blízkej budúcnosti?

Spolok sa ocitol vo finančnej núdzi o. i. tým, že nájomca budovy ARTHUR DS, teda spoločnosť, s ktorou bývalý tajomník SSS podpísal v auguste 2012 zmluvu, uživa – až na malú časť administrácie SSS – celú budovu, vrátane komerčných priestorov. Nájomné neplatí. K dnešnému dňu sa domáhame pohľadávky 27,5 tisíca eura nezaplateného nájmu. Úver so záložným či s predkupným právom nevyužívame, snažíme sa o riešenie

oproti našej oprávnenej pohľadávke. Áno, ARTHUR DS sa snaží a bude snažiť o naše „vyhladovanie“. Ak štát a národné sily budú ľahostajné k takýmto ľahom, nuž centrum Bratislavy bude o pár rokov v cudzích rukách. SSS funguje v núdzi, ale predsa. Máme projekty, ktoré sú úspešné, máme členskú základňu, máme sponzorov...

• Rozhodovalo o podpise tejto zmluvy predstavenstvo Spolku?

K vnútorným otázkam zmluvy SSS a Impre Media, a. s., ktoré kladiete z akejsi kópie, sa možno vyjadriť len tak, že riadna zmluva je uzatvorená v súlade so stanovami Spolku po schválení v predstavenstve SSS. Na rozdiel od bývalého vedenia SSS všetko je schválené transparentne v orgánoch SSS a SSS sa nezaviazal nepremyslene a nemá nijakú obavu zo zvládnutia svojich záväzkov.

• Neobávate sa, že dobrý úmysel SSS ochrániť svoju časť nehnuteľnosti sa napokon môže otočiť proti spisovateľom? Impre Media pre vás poskytuje služby, možno vás finančne dotuje. Nijaká súkromná spoločnosť z portfólia silných finančných skupín to nerobí zadarmo. Čo ak si uplatní záväzky a časť budovy môže byť založená?

O budovu by sme prišli presne v opačnom scenári – podľahnúť ponuke ARTHUR DS a jeho podnikateľského pozadia. Impre Media, a. s., nemá „založené spoluvlastnícke právo“. Je to hrubá manipulácia, nazdávam sa, že i osočovanie a dezinformácia o spolupráci SSS a Impre Media, a. s. Mali sme aj ponuky na odpredaj podielu od ARTHUR DS, tie boli od decembra 2014 hanebne nízke. Za 1,1 milióna, po pomalom zvyšovaní a veľkom nátlaku po 1,3 milióna eura. Spolok má uznesenie členského zhromaždenia z mája 2014, ktorým môže časť svojho podielu predat' za cenu v zmysle znaleckého posudku s podmienkou – čo ARTHUR DS neprijal – zachovania vlastníckeho podielu k sídlu SSS, k pracoviskám, ku klubu spisovateľov a k reprezentatívnej predajni. Nátlak na Spolok neplatí.

O ČOM JE REČ

Už sa čitatelia ani nečudujú, keď sa píše o rozkradnutých miliardách, o vraždách na objednávku, akoby to bolo súčasťou nášho každodenného života. Ak sa dozvieme o vybuchnutom či podpálenom aute, či zastrelení nejakého mafiána, mnohí sa pote-

tento čin však nebol potrestaný, naposledy bol odsúdený za falšovanie úradnej listiny, pečate a ďalšie, oproti vraždám banálne prečinní. S Tadeášom Loykom som sa stretol, keď som písal o kauze slovenskej rašeliny, ktorú Loyka vlastnil. Zásluhou toho vystupoval ako väzený a bohatý podnikateľ. Ako získal tento majetok, to

rali násilne a štát im ho mal po prevrate vrátiť. Majetkovoprávne veci sú dodnes neusporiadané.

Prečo je o slovenskú rašelinu zo severu Oravy taký obrovský záujem? Táto špecifická surovina sa používa najmä pri pestovaní rastlín. Vďaka nej rastú intenzívne paradajky a iná zelenina, ovocné a ihličnaté stromčeky. Jej

získa rašeliny zo Suchej Hory nielen medzi podsvetím, ale aj vplyvnými politikmi a podnikateľmi, a stále pokračuje. Zdroje rašeliny na severnej Orave sú bohaté, ložisko má hodnotu miliónov, ak nie miliárd, zásoby suroviny podľa expertov vystačia aj pri intenzívnej ťažbe minimálne na tridsať rokov.

Žiaľ, na tomto prírodnom bohatstve Slovenska parazitujú kriminálnici, podvodníci a špekulanti. Zatiaľ čo skutoční vlastníci sa prepádajú do jamy chudoby a beznádeje. Loyka je mŕtvý, záujem trvá. V spore o slovenskú rašelinu rozhodoval už okrem slovenských súdov aj Európsky súd pre ľudské práva v Štrasburgu. Loyka na súdoch zastupoval známy advokát Ernest Valko, v hre bola vrah zmenka v hodnote stodvadsať miliónov slovenských korún, kto ju vlastnil, mal šancu uspieť v konkurze a získať právo na rašelinu zo Suchej Hory. Aj nájomný vrah, ktorý zastrešil advokáta Ernesta Valka, vrah v jeho dome hľadal najmä spomenutú zmenu. To bola údajne jedna z príčin vraždy! Zamyslime sa nad tým, ako je aj u nás organizovaný zločin posprietaný s políciou, so súdnictvom, s politikou... A v tomto marazme aktivujú človek stráca nádej na optimizmus a lepší život. Ale nevešajme hlavu, sme v poradi!

Peter ŠTRELINGER

Smrť mafiána a kšefty so slovenskou rašelinou

šia, tak mu treba, čím zachádzal, tým zišiel zo sveta. Napokon, u recidivistov je násilná smrť rizikom povolania, čudujeme sa skôr, ak niekto z nich zomrie prirodzenou smrťou. Preto ma v polovici mája prekvapila správa, že vo väzenskej nemocnici zomrel Tadeáš Loyka. Bol to mafián na pohľadanie, odsúdený trinásťkrát za trestnú činnosť, odsedel si za mrežami vyše štvrtstoročia, známa firma, slávny sa stal najmä prípravou štvornásobnej vraždy, ktorú si objednal: malo ísť o známeho podnikateľa, správkyňu konkurznej podstaty a dvoch bývalých príslušníkov Slovenskej informačnej služby. Ale polícia nastražila pascu a Loyka skončil vo väzení... Za

už dnes pravdepodobne málokto vie. Chválil sa, že rašelinu získal doslova „revolučným spôsobom“ od bývalého majiteľa Singera, ktorý k rašeline prišiel rovnako, teda podvodom: bývalý štátny podnik bol sprivatizovaný niekedy na jar 1992. Vtedy ho údajne rozhodnutím ministra pre privatizáciu Ivana Mikloša vyňali z veľkej privatizácie a predali na dražbe v Dolnom Kubíne. Aj keď to bolo tiež protiprávne, pretože pozemky s rašelinou v Suchej Hore sa nemali vôbec predávať, ale vrátiť pôvodným vlastníkom, ktorým ich štát vyvlastnil v polovici päťdesiatych rokov. Urbárnici dostali mizerných štyridsať halierov za štvorcový meter. Majitelia pôdy stále tvrdia, že im majetok odob-

cena sa na slovenskom trhu pohybovala asi tridsať eur za kubík, na medzinárodných trhoch sa predávala však trikrát drahšie. Je zaujímavé, ako nás presviedčal aj samotný Loyka, práve slovenská rašelina sa svojou kvalitou hodí na likvidáciu ropných škvŕn pri vojne v Perzskom zálive, bunka rašeliny má totiž neobyčajnú absorpčnú schopnosť, pôsobí totiž ako špongia, dokáže nasať až stonásobok svojho objemu. A tak sa slovenská rašelina zo Suchej Hory vyvážala v igelitových vreciach, ktoré mali talianske a španielske nápisy. Odberateľmi boli údajne Kuvajť, arabské emiráty, Izrael... A tu kdesi sa možno skrýva odpoveď, prečo sa viedla vojna o vlastníctvo nále-

Vlani zrušilo živnosti nie menej ako pätnásťtisíc drobných podnikateľov

Lepšie podmienky hľadajú v zahraničí

Počet spoločností s ručením obmedzeným a takisto počet živností sa v uplynulom roku na Slovensku výrazne znížil. Túto skutočnosť nemožno prehadzovať z pleca na plece. Nejde len o administratívnu záležitosť. Na ich existenciu je naviazaný štátny rozpočet a závisí od nich aj existencia nemalého počtu pracovných príležitostí.

Ivan BROŽÍK – Foto: archív

Trend je povážlivý. Len za minulý rok si v Českej republike zaregistroval „firmu“ dvojnásobný počet Slovákov. Niet sa čomu čudovať. V Českej republike nie je licenčná daň, daň z príjmu je devätnásť percent, podstatne je nižší je poplatok pri zakladaní spoločnosti – len jedna koruna. Na Slovensku je to päťtisíc eur. U našich susedov sú aj nižšie odvody. A tak, kým Slováci takto nechtiac dotujú český štátny rozpočet, keďže bývajú na Slovensku, ten náš zas naopak pumpujú o výdavky na vzdelávanie, zdravotníctvo, cestnú a dopravnú infraštruktúru a podobne. Nie z vlastnej viny. Vlani pribudlo v ČR asi štyritisíc eseročiek, ktorých majitelia sú Slováci. Tento rok sa očakáva, že ich bude ešte asi o tretinu viac. Údaje z Maďarska, Poľska alebo iných štátov Únie o počte nových spoločností, založených Slováckmi, nie sú naporúdzí, ale je predpoklad, že sa tak deje aj inde.

NERADOSTNÉ POČTY

Pred zavedením daňových licencií bol alarmujúci trend rušenia živnostenských oprávnení. Zavedenie povinných odvodov v minimálnej výške dvesto eur nedávalo mnohým živnostníkom inú možnosť, ako prejsť na podnikanie formou s. r. o. Za minulý rok zrušilo svoje živnosti vyše pätnásťtisíc drobných podnikateľov. Z nich mnohí poskytovali aj v chudobných regiónoch zopár

pracovných miest v najbližšom okolí. Štatisticky možno predpokladať, že likvidáciou takeho počtu živností zaniklo možno aj desaťtisíc pracovných príležitostí. A čisto matematicky možno konštatovať, že len na odvodoch prišiel pre zánik živností „štát“ (sociálna a zdravotné poisťovne) o tridsaťšesť miliónov eur.

NEZDRAVÝ TREND

Vplyv negatívnych dosahov na živnostníkov, a samostatne na zárobkovo činné osoby, ktoré spôsobujú neustále zmeny v daňových a odvodových opatreniach vlády, sa podľa Slovenskej národnej strany (SNS) potvrdzuje. „Pokles živnostenského stavu je po ostatnom zvýšení odvodov rekordný,“ tvrdí predseda SNS Andrej Danko. „Štatistiky ukazujú, že vzhľadom na stále tvrdšie opatrenia

vlády, týkajúce sa živnostníkov a samostatne zárobkovo činných osôb (SZČO), ich počet neustále klesá. Len v jednom mesiaci zrušilo živnosť takmer päťtisícpäťsto takýchto osôb. A plánované zvyšovanie odvodov v budúcom roku opäť hrozí tým, že živnostníkov znovu ubudne,“ pripomína predseda SNS.

MÍNUSY EKONOMIKY

Neustále znižovanie počtu živnostníkov u nás nie je dobrý signál pre ekonomiku. Nezamestnanosť je vysoká, kríza sa ešte úplne neskončila a v mnohých podnikoch hrozí prepúšťanie. Počet malých podnikateľov by mal skôr rásť, čo by pomohlo vytvárať nové pracovné príležitosti. Opatrenia vládneho kabinetu však majú opačný efekt. Živnostníci, ktorí už nie sú schopní znášať

zvyšujúce sa daňové a odvodové zaťaženie, môžu skončiť na úrade práce alebo jednoducho podnikáť načierno.

STRATENÍ ŽIVNOSTNÍCI

„Aj tí, ktorí živnosť ‚nezavesili na klince‘, zápasia s problémom, ako je napríklad nezaplatenie za ich služby a nemožnosť vymôcť si platbu. Alebo s neustále sa meniacou legislatívou, pripravovanou narychlo, ktorú musia ustavične študovať a v prípade nedodržania nových pravidiel im hrozia vysoké finančné pokuty,“ upozorňuje predseda SNS.

Ak podľa údajov úradov práce len veľmi malá časť živnostníkov po zrušení živností končí na pracovnom úrade, kde sa potom strácajú? Prvá možnosť je absolútne legálna, no pre štát maximálne nevýhodná – v zahraničí. Druhá možnosť naráža na zákony a pre štát je takisto nevýhodná – bývalí živnostníci sa strácajú v šedivej a čiernej ekonomike. Politika likvidácie stredného stavu nie je prezieravá. V súčasnosti je však podporená aj tým, že len veľmi málo zo sociálnych balíčkov, primárne určených zamestnancom, sa týka aj živnostníkov.

Stále tvrdšie podmienky vedú živnostníkov k zmene spôsobu obživy.

MATICA SLOVENSKÁ

podľa ustanovení Zásad výberových konaní na vedúce funkcie pracovísk, útvarov a útavov Matice slovenskej z 1. 2. 2014

vyhlasuje

Obsadzované miesto: riaditeľ Domu Matice slovenskej

Miesto výkonu práce: Matica slovenská, Grösslingová 23, 812 51 Bratislava

Náplň práce: riadenie Domu Matice slovenskej (ďalej iba D MS) ako samostatného profesionálneho, výkonného, metodického a odborného pracoviska s právnou subjektivitou na vymedzenom území, ktoré plní kultúrne a spoločenské ciele voči členskej základni, ale aj širokej verejnosti. Predovšetkým zabezpečuje systematickú starostlivosť o rast členskej základne, vytváranie podmienok na zakladanie a rozvíjanie činnosti MO, ZO, VO a OMM, propagáciu Matice slovenskej prostredníctvom tlačovín a výrobkov, napomáha dodržiavanie platných zákonov v oblasti upevňovania slovenskej štátnosti, používania štátnej symboliky a jazyka, ochranu a rozvíjanie slovenskej kultúry i duchovného života národa. Zabezpečuje dodržiavanie finančného rozpočtu MS a využívanie grantového systému s cieľom finančného zabezpečenia činnosti D MS. Spolupracuje s orgánmi štátnej správy, orgánmi územnej samosprávy, kultúrnymi inštitúciami, so školami, s neštátnymi i mimovládnyimi organizáciami a ďalšími organizáciami v územnej pôsobnosti. Pripravuje ročné hodnotiace správy, rozbor činnosti a rozpočtu D MS, spolu s Členským ústredím MS koordinuje celkovú činnosť D MS, predovšetkým pri realizácii projektov na regionálnej úrovni. Nesie zodpovednosť za plnenie spoločenského poslania D MS v zmysle zriaďovacej listiny D MS, zabezpečuje úlohy určené príslušnými zákonmi a základnými dokumentmi MS, zodpovedá za hospodárenie D MS a starostlivosť o zverený majetok. Komplexne riadi a vyhodnocuje práce podriadených pracovníkov.

Požiadavky na uchádzača:

vysokoškolské vzdelanie I. stupňa

odborná prax v kultúre vítaná

profesionálne vystupovanie, prezentačné, riadiace a organizačné schopnosti

samostatnosť, rozhodnosť, zodpovednosť, dynamickosť

potrebná gramotnosť PC na používateľskej úrovni

znalosť cudzieho jazyka vítaná

vodičský preukaz sk. B

členstvo v Matici slovenskej

Termín nástupu: dohodou

Informácie pre uchádzača: Písomnú prihlášku do výberového konania spolu s profesijným životopisom, motivačným listom, koncepciou riadenia a činnosti D MS v Bratislave, dokladom o najvyššom dosiahnutom vzdelaní, výpisom z registra trestov nie starším ako tri mesiace a písomným súhlasom so spracovaním osobných údajov je potrebné na ciele výberového konania zaslať najneskôr do 2. 7. 2015 na adresu: Matica slovenská, P. Mudroňa 1, 036 01 Martin alebo osobne v podateľni na uvedenej adrese pod značkou: „Výberové konanie Dom MS Bratislava“.

Kontaktná osoba: Bc. Eva Farkašová, tel: 043/381 2820

V Martine 3. 6. 2015
Ing. Marián Tkáč, PhD., v. r.,
predseda MS

NA MARGO

Slovensku sa ku koncu minulého roka podarilo vyčerpať 63,24 percenta eurofondov z celkovej sumy 11,62 miliardy eura, určenej na roky 2007 až 2013. Vyplýva to zo správy o čerpaní fondov Európskej únie od 1. júla do 31. decembra 2014. Najvyšší nárast čerpania na úrovni vyše štrnástich percentuálnych bodov dosiahli v sledovanom období operačné programy Informatizácia spoločnosti a Vzdelávanie, ďalej Doprava a Výskum a vývoj.

Zrýchlime čerpanie?

Pokles čerpania o 4,74 percentuálneho bodu bol zaznamenaný pri OP Zdravotníctvo aj pre uplatnenie korekcie viažucej sa na zistenia auditu Európskej komisie. Zostávajúce eurofondy možno vyčerpať už len do konca roka 2015. Zároveň tento rok postupne nabieha čerpanie prostriedkov v novom programovom období 2014 až 2020, v ktorom má Slovensko k dispozícii z Bruselu vyše štrnásť miliárd eur v šiestich hlavných operačných programoch.

Zástupcovia Európskej komisie spolu s ďalšími členmi Monitorovacieho výboru Operačného programu Doprava najnovšie kontrolovali projekty a stavby na Spiši. Z kontroly na mieste vyplynulo, že výstavba oboch úsekov diaľnice D1 Jánovce – Jablonov bude ukončená v tomto roku. Potvrdil to minister dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja Ján Počiatek.

„Teším sa na to, že už chýba len veľmi krátky čas na spojzdenie týchto úsekov, ktoré budú veľkým výdobytkom pre obyvateľov tohto regiónu, kde budeme sprejzdňovať tri úseky, konkrétne Jánovce – Jablonov, prvá aj druhá etapa, a trochu ďalej aj úsek Fričovce – Svinia,“ objasnil Ján Počiatek. Prvý úsek v smere z Popradu do Levoče by mal byť hotový v septembri, na druhom by sa mali vodiči prvýkrát previezť v novembri tohto roka. Niektorý zo spomínaných úsekov sa však podľa ministra možno podarí dať do skúšobnej prevádzky ešte o čosi skôr.

Na železničnej stanici v Poprade si členovia monitorovacieho výboru pozreli aj nové moderné regionálne vlaky. Druhý projekt nákupu vlakových súprav je v plnom prúde spolu s menšími projektmi obnovy vozňov.

„Na konci roku 2015 bude dokopy v regionálnej doprave vďaka eurofondom až sto nových a modernizovaných vozňov a rušňov, čo znamená, že až šesťdesiat percent výkonov v regionálnej doprave bude na moderných vlakoch,“ upozornil minister Počiatek.

V novom programovom období chce rezort dopravy zakúpiť ďalších tridsaťpäť takýchto moderných vlakov. V súčasnosti už jazdí po slovenských železniciach takmer šesťdesiat týchto vlakov, ktoré prioritne premávajú v bratislavskom regióne. Nové, ktoré pribudnú na Slovensku do konca roka, by mali byť umiestnené na východ krajiny do okolia Košíc a Humenného.

(ib)

Foto: Emil SEMANCO

Moderné vlaky v Poprade.

JUDr. Anton CHROMÍK

V otázke ľudských práv sa Európa vrátila do otrokárskej spoločnosti Ak neubránime rodinu, stratíme základy

Najnovšie správy o veľtrhu detí pre gejov v Bruseli hrozivo pripomínajú trhy s otrokmi v dávnej minulosti. Na konferencii o nákupe a predaji detí sa ocitla aj Stéphanie Raeymaekers, zakladateľka asociácie Donor Kinder, ktorá má obhajovať práva narodených detí z heterológneho umelého oplodnenia. Ako povedala, sama je jedným z takýchto detí a desí ju, že dnes sa dá ľahšie dopátrať k pôvodu mäsa, ktoré konzumujeme, než k biologickému pôvodu ľudí. Na ochranu rodiny vznikla v roku 2013 na Slovensku Aliancia za rodinu, ktorá bola hlavným organizátorom februárového referenda o rodine. S jej predsedom JUDr. Antonom CHROMÍKOM sme sa rozprávali aj o tom, v čom bolo referendum prospešné, hoci bolo neplatné.

Zhovárala sa Eva ZELENAYOVÁ – Foto: archív A. Ch.

• Ako hodnotíte s odstupom času referendum o rodine?

Ovocie referenda oceníme oveľa neskôr. Už teraz však môžeme povedať, že veľmi veľa ľudí sa dostalo k informáciám, o ktorých ani netušili. Bolo preventívne a imunizovalo našu spoločnosť. A pre nás organizátorov to bola veľmi dobrá skúsenosť na spoznanie pravdy o tom, v akej kultúre médií žijeme, ale aj o tom, že tu existuje veľmi veľká skupina ľudí, ktorí sú ochotní napriek obrovskému tlaku povedať rodine áno.

• Považujete médiá za bariéru informovanosti?

Za bariéru nie, skôr vidím ich jednostrannosť a jednoliatosť. Je to zvláštne a smutné, že sa to takto musí povedať, ale vanula z nich strašná uniformita a nenávisť.

• Nenávisť k čomu?

K inému názoru, ktorý je podľa nás normálny. Je predsa prirodzené, že dieťa potrebuje otca a mamu. No médiá za našou iniciatívou hľadali všelijaké iné ciele. Zoberte si len posledný prípad, keď RTVS chcela cenzurovať kázeň kňaza, vystrihovať z nej a dokonca podali na kňaza trestné oznámenie za nenávisťné prejavy. Nedávno ho prokuratúra zastavila s odôvodnením, že kázeň neobsahovala nijakú nenávisťnú reč voči skupine ľudí s homosexuálnou orientáciou. Mediá napriek tomu mali odvahu tvrdiť, že ten kňaz o homosexuáloch povedal, že sú špina. A to je ďalšia lož. Teda stále je tu tendencia prekrúcať pravdu s obrovskou dávkou nenávisťi. To nás šokovalo.

• Ako aliancia hodlá túto skúsenosť zužitkovať?

Nielen aliancia, ale aj ďalší ľudia začínajú k médiám pristupovať opatrne a s nedôverou. Aj to môžeme považovať za pozitívny efekt referenda. Vidno, že je tu skoro milión ľudí, ktorí očakávajú nezávislé správy, nezávislé médiá. Trh by mal zobrať do úvahy, že ten milión ľudí potrebuje pravdivé informácie. Pritom stačí, aby získali informácie, a nie dezinformácie.

• Splnili sa isté očakávania, že aktivisti vášho združenia skončia na kandidátnej listine KDH v nastávajúcich parlamentných voľbách?

Vždy boli snahy podsúvať nám naviazanosť na KDH alebo na nejakú inú stranu. Samozrejme že také niečo nikdy nebolo, ale bola to jedna zo zbraní, ktorá sa voči nám používala. Podobne sa nám vyčítalo, že sme ovládali cirkvou. No nie je to tak. Ale bolo úžasné vidieť, v akej zhode jednotlivé cirkvi podporili referendum a prakticky svoje vlastné idey. Najskôr sa pridali pravoslávni a potom celkom prirodzene protestanti, katolíci aj ateisti. Lebo či pre budhistov alebo katolíkov platí, že dieťa potrebuje otca aj matku.

• Čo vám osobne dalo referendum?

Po vyhlásení výsledkov som povedal, že to bolo veľké dobrodružstvo. Za tieto slová som bol veľmi kritizovaný. Mnoho ľudí

to nechápal. Poviem to úplne otvorene, že v skutočnosti to bolo pre tých ľudí, ktorí sa angažovali, niečo, čo sa oplatilo zažiť. Lebo ten spôsob jednoty, ten zápal, ktorý som videl, vzbudzoval vo mne veľkú nádej, že Slovensko vôbec nie je stratené.

• Tvorili váš tím mladí ľudia?

V zásade áno. Ale mali sme zastúpený aj stredný vek. Mnohí si brali v zamestnaní dovolenku, aby mohli byť v uliciach. Chcem veľmi

Samozrejme že v stratégii ostali isté veci, ktoré nepovažujeme za dobré, ako napríklad rodová rovnosť. Tá je vysvetľovaná zvláštnym spôsobom. Už nie muž a žena sú rody, ale rod sa začína zavádzať ako rola, ktorú hráme. A nemá naviazanosť na pohlavie, čo považujeme za nonsens. A to je jedna z vecí, v ktorej sa aliancia ide angažovať. Lebo začína sa nám tu za štátne peniaze realizovať kampaň občianskych združení za prijatie Istanbulskeho dohovoru, ktorý

vnucuje model správania alebo že ju k tomu núti ekonomické okolnosti. Ak sa žena chce obetovať pre deti, nemalo by to byť vnímané negatívne. Veď vieme, že je to skvelá investícia, ktorú to dieťa nájde. A rovnako aj štát. Čiže ciele stratégie sa nám zdali absolútne nevhodné, a preto sme ich demontovali. Špekulácie predkladateľov stratégie, či má otec alebo matka zostať s dieťaťom, považujeme za sociálne inžinierstvo. A nie za rodovú rovnosť. Je predsa na rodi-

Aktivisti Aliancie za rodinu v záhrade Grassalkovičovho paláca pri ohlásení referenda.

oceniť mnohých dobrovoľníkov, ktorí sa podieľali na referende. Pomocou nášho nového projektu sa usilujeme ľudí informovať o tom, že sme proti násiliu na ženách. Ale na to, aby sme boli proti násiliu na ženách, nepotrebujeme zavádzať nové rody definované v Istanbulskom dohovore.

• V akých aktivitách pokračuje Aliancia za rodinu?

Má isté plány, s ktorými čoskoro vyjdeme. Okamžite po referende sme však museli reagovať na stratégiu ľudských práv, voči ktorej sme spustili petíciu a za jeden deň ju podpísalo vyše štrnásťtisíc ľudí.

• Napriek tomu ju vláda prijala...

Áno, a je to veľmi silný signál, lebo takéto niečo, podľa nás, nemalo byť prijaté. No povedzme si otvorene, že vďaka referendu mnohé veci, ktoré sme sa usilovali dva a pol roka zo stratégie dostať, sa nám aj podarilo dosiahnuť. V stratégii bola napríklad veta, ktorá hovorila, že treba urobiť všetky právne kroky, aby boli priznané iným ako manželským vzťahom rovnaké práva ako manželstvu. Táto veta zo stratégie vypadla a zostalo iba: priznať nejaké práva, nie rovnaké. Ďalšia vec je, že minister diplomacie Miroslav Lajčák nám pred prijatím stratégie tvrdil, že prílohy sú iba informatívnu súčasťou stratégie a po rokovaní vlády už, že prílohy nie sú súčasťou stratégie. A na všetky naše výhrady odpovedal, že prílohy nie sú súčasťou stratégie. Pravda však je, že práve prílohy boli dôvodom, prečo stratégia bola neprijateľným dokumentom.

hovorí o týchto nových rodoch. Pomocou nášho nového projektu sa usilujeme ľudí informovať o tom, že sme proti násiliu na ženách. Ale na to, aby sme boli proti násiliu na ženách, nepotrebujeme zavádzať nové rody definované v Istanbulskom dohovore.

• Zo stratégie o ochrane a podpore ľudských práv vyplývajú isté odporúčania pre vládu. Keďže ju vláda prijala, akoby tým sama sebe odporúčala urobiť isté zmeny v legislatíve, ktoré sa dotknú školstva, sociálnych vecí, zdravotníctva a podobne. Ako v tomto smere postupujete?

Toto je jedna z našich hlavných úloh. Spolupracujeme s organizáciami, ktoré nás podporujú a ktoré hovoria, že si túto vec zobrali ako svoju vlastnú. V tom zmysle, aby stratégia nebola uplatňovaná proti rodinnej politike. Riziká vidíme v tom, že ani minister Lajčák, ktorý bol gestorom stratégie, nemá jasno v rozsahu jej uplatňovania.

• Vláda SR v novembri minulého roku schválila aj Stratégiu rodovej rovnosti. Ako sa dotýka rodinnej politiky?

V každom prípade ju nepovažujeme za pozitívny dokument. Jednoducho preto, že sa nám vidí scestné, aby vláda konštatovala, že je hrozné, keď matky s deťmi do troch rokov nie sú zamestnané, a prijíma konkrétne opatrenia na nápravu. Veď je to nezmysel. Ono sa zdá, že je nízka zamestnanosť žien s malými deťmi, no fakt je ten, že je úplne prirodzené, ak matka zostane doma starať sa o dieťa. Mala by však mať na výber, buď sa sama chce starať o dieťa, alebo dať ho do škôlky. V tom je sloboda jej rozhodovania, a nie že jej ktosi

čoch dieťaťa, ako sa rozhodnú. Akým spôsobom si rozdelia úlohy medzi sebou. A štát im nemá zasahovať do súkromia a predpisovať, ako sa starať o dieťa, ak sú svojprávnymi. Sami si upravujú svoje vnútorné vzťahy a spoločnosť by mala podporovať slobodné rozhodnutia žien a mužov.

• Teda v súčasnosti je dosah stratégie rodovej rovnosti najväčšia agenda aliancie?

Zaoberáme sa najmä tým, akým spôsobom sa začínajú akceptovať medzinárodné dokumenty a aký vplyv majú na našu spoločnosť. Usilujeme sa oslovovať politické strany, aby sa proročné opatrenia, ktoré sú veľmi dôležité pre nás, dostali do programov svojich strán. Aby rodina naozaj bola v centre ich záujmu, lebo ona musí byť v centre politického záujmu. A my sa nemôžeme tváriť, že to dokážeme spraviť bez politikov. Naozaj musíme na nich vyvíjať tlak, na všetkých, lebo to je spoločný záujem nás všetkých, to nie je doména jednej strany. Aby sa rodina dostala do centra politiky, musí byť záujem nás všetkých. Zatiaľ tam, bohužiaľ, nie je. Nás to mrzí, ale faktom je, že tam nie je.

• Ktoré z politických strán sú ústretové voči vašim požiadavkám na rodinnú politiku? Nepredpokladám že SaS alebo SKOK.

Naozaj s výnimkou týchto dvoch ultraliberálnych alebo extrémne liberálnych strán existuje slovná náklonnosť u všetkých. A teraz ide o to, aby sa to pretavilo aj do ich vlastných programov. My im v tom, samozrejme, pomôžeme. A pomohli už občania tým, ako sa vyjadrili v referende.

• Čo podľa vás v súčasnosti najviac ohrozuje rodinu?

Na Slovensku, ako vždy a všade, naše sebeckto. Dnes sa to nazýva individualizmus. Aby bolo rešpektované ja a ja a ja. Má mnoho podôb, je to také staré pokušenie myslieť si, že si vystačíme sami. Ale v skutočnosti to tak nie je. Človek potrebuje mať rodinu, blízke vzťahy, komunitu. A samozrejme potrebujeme mať štát. V tom dobrom zmysle slova, že toto všetko je pre nás absolútne dôležité. Lebo len čo si myslíme, že si začíname vystačovať sami a máme iba práva a nemáme povinnosti, ničí nás to samých a ničí to naše vzťahy. Rozpadajú sa. Ak muž a žena nemoria pár, nemáme budúcnosť, to si povedzme. Nebudú deti a my sme tu iba vďaka našim rodičom, prastarým rodičom. Takže, keď sa rozpadne rodina, rozpadnú sa všetky ostatné štruktúry. Nijaká iná štruktúra nie je taká pevná ako rodina. Nemusi byť ideálna, ale funguje a prináša budúcnosť. Je taká nedokonalá, ako sme nedokonalí my.

• V ostatnom čase pozorujeme sústredený tlak na rodinu v celosvetovom meradle. Prečo asi?

Útoky voči rodine sú veľmi silné a vážne a akési tvárenie sa, že to nie je dôležité, má za sebou skryté ciele – ekonomické. Ak sa rozpadne rodina, potrebuje sa viac bytov, služieb, človek začína byť závislý. Už nie je integritný, pevný, aby si vedel poradiť samostatne. Mám pocit, že v tejto oblasti boli veľmi zneužití homosexuáli.

• Existujú podobné organizácie, akou je Aliancia za rodinu, aj v zahraničí? Ak áno, spolupracujete s nimi?

Existujú. A začína to vychádzať zdola, od ľudí. Tak vzniklo chorvátske hnutie a bolo enormnou pomocou pri našom referende. Ukázalo nám mnohé veci, prišli akoby z budúcnosti. My sme pred referendom nevedeli, čo nás čaká, oni to už vedeli. A to isté sa deje aj v iných krajinách. Máme skúsenosť so Slovincami, ktorým parlament zamietol referendum. Odvolali sa na ústavný súd. Organizácie ako naša sú v takých krajinách, v ktorých by ste to nečakali. Ľudia začínajú pociťovať, že bez toho, aby sami niečo neurobili, sa situácia nezmení.

• Myslíte si, že mladí ľudia na Slovensku sa zaujímajú o tradičné hodnoty a pripisujú im nejaký význam?

Všeobecne možno hovoriť o hodnotách, lebo hodnoty sú len jedny. Ony platia, ich „tradičnosť“ je v tom, že platia bez ohľadu na čas. Podobne ako fyzikálne zákony. Ak nebudeme rešpektovať ženu ako ženu a muža ako muža a to že človek prirodzene túži po tom, aby ho ten druhý neopustil, skončíme zle.

• Na trhu je knižka pre deti predškolského veku o sexuálnej výchove. Najskôr vyšla v češtine, teraz aj v slovenčine. No skôr pripomína pornografický časopis než nejakú učebnú pomôcku. Už ste ju videli?

Je to jedna z hrozivých vecí, a preto bolo referendum veľmi dôležité. Jedna z jeho otázok sa týkala práv rodičov, ktorí jediní sú oprávnení povedať: tak toto nie! A skutočne tá príručka je maľovaná pornografiou.

• Čím je pre vás rodina?

Pre mňa je dôležitejšie odpovedať si na otázku, čím som ja pre rodinu, či som tým, čím mám pre rodinu byť.

Rozpadá sa sen o európskej solidarite – povesť EÚ nebola nikdy horšia

Európska loď asi stratila lodivoda

Dušan D. KERNÝ – Karikatúra: Andrej MIŠANEK

Povesť Európskej únie ešte nikdy nebola horšia ako teraz, narastajú pochybnosti o schopnosti francúzsko-nemeckého základu celej Únie prekonať ich. Tieto pochybnosti viedli prestížnu francúzsko-nemeckú verejnoprávnu televíziu ARTE k vytvoreniu dokumentu hľadajúcemu odpoveď, čo by sa stalo, keby zlyhala európska solidarita. Otázka znela – je zlyhanie eura, skončenie slobody cestovania len hororovým scenárom, alebo je to realistická prognóza?

Podľa Predsedu Európskeho parlamentu Martina Schulza terajšia doba je érou hospodárskej súťaže svetových regiónov, pričom sami osebe sú Čína a USA regiónmi, podobne sa ním stane Brazília, juhovýchodná Ázia, všetci chcú mať svoj trh, svoju menu, Európa ako región nemôže zaostáť. Európa nie je na ceste k Spojeným štátom európskym, ale k politickej únii s kompetenciami, ktoré ako svetový región potrebuje, ale zároveň národným štátom treba pridať nástroje na to, aby sa v tomto interkontinentálnom, hospodárskom, ekologickom a politickom procese zmien mohli chrániť.

■ PRUDKÝ SPOR

V tomto rámci sa odohráva aj terajší prudký politický, medzištátny, medziregiónálny a mediálny spor, priam vojna, pokiaľ ide o utečencov. Takmer šokuje, že na Slovensku sa názorová vojna rozhorieva až teraz, keď vláda nechce prijať prídelené kvóty utečencov. Ide tu o tri roviny – jedna sa odohráva v rovine národných vlád voči Bruselu, ktorý chce rozpisat povinné kvóty, druhá v ľudsko-právnej rovine, kde dochádza k obrovskej aktivite na prospech prijatia utečencov, a tretia v médiách. Klasickým príkladom je vysielanie verejnoprávnej televízie RTVS v sobotu 16. mája v hlavných správach. Prevažovali, dominovali stúpenci prijatia utečencov a zároveň kritici vlády a pomerov na Slovensku, kým iný názor predstavoval len redaktorkou usilovne „grilovaný“ minister vnútra. Každý súdny človek podpíše tvrdenie, že občania

Slovenska v minulosti zažili vlnu solidarity pri masovej emigrácii v roku 1968 a zároveň mnohí zažili solidaritu ako utečenci po celé obdobie rokov 1939 – 1989. Teda máme čo vracat. To je pravda. Zbavuje to akúkoľvek slovenskú vládu dnes práva na to vzpierať sa číselnému rozpisu Bruselu, koľko má prijať utečencov z Afriky? Je to tak, ako to formuloval záver príspevku verejnoprávnej RTVS v hlavnom spravodajstve, že by sme to nemali považovať za „diktát Bruselu“?

Ak si chce akákoľvek slovenská vláda vymôcť v Bruseli autoritu, nesmie mechanicky naskočiť na vlak solidarity, aj keď ide len o niekoľko sto utečencov. Princíp je v tom, že Brusel poznačený neblahým dedičstvom Európskej komisie pod vedením Barrosa dopustil situáciu, ktorá je nad sily Európskej únie. Slováci nemajú čo hrať minštrantov v oneskorenej brusselskej politike „flekovania“ a „drótovania“ hrncov, z ktorých vykipelo.

■ OKÁZALÁ NEÚPRIMNOSŤ

Treba koncepčné riešenia. Stačí pripomenúť falošný teatrálny potlesk, ba ovácie poslancov europarlamentu v novembri minulého roku, keď pápež František vyzval nedopustiť, aby sa Stredozemné more stalo najväčším cintorinom! Poslanci z toho urobili mediálne šou, ale zároveň dovolili eurokomisii, ktorú by mali kontrolovať, aby zanikol program Mare nostrum, ktorá dávala oveľa väčšie prostriedky na riešenie ako následný program. Za minulej komisie sme videli dojemné zábery, ako vtedajší

predseda EK Barosso kladie vence na sicílskom pobreží k desiatkam rakiev mužov, žien a detí vylovených mŕtvych z mora – boli tam kamery všetkých televízií. No komisia a jej predseda zostali naďalej neschopní nájsť zásadné riešenie problému. Mali dostatok času – rok-dva, alebo vyše pol roka od pápežovho prejavu. Komisia a europarlament s bohatými zdrojmi informácií a možnosťami mohli stanoviť hlavné rysy hrozby pre Európu.

■ MÁLO INFORMÁCIÍ

To súvisí aj s neschopnosťou značnej časti žurnalistiky vyrovnáť sa včas s tým, aby poskytli publiku dostatok kvalifikovaných informácií. Príkladom, že sa to dá, je najkvalifikovanejší celosvetový mesačník Le Monde diplomatique. Aj z jeho rozborov je zrejme, že režim z čias plukovníka Kaddáfího nie bez finančnej a inej pomoci Bruselu zadržoval desaťtisíce utečencov, aby sa nedostali do Európy. Rozbombardovanie Líbye, podhodenie utekajúceho Kaddáfího rebelom na lynčovanie v priamom prenose v rámci akejsi ilúzie „arabskej jari“ rozvrátilo tento štát. Na africké pomery bol prosperujúci a kontrolovaný s vypočítateľným režimom na pragmatických, aj keď zrejme všetky európske normy porušujúcu spoluprácu pri zadržovaní takej vlny utečencov, s ktorou si teraz nevieme poradiť. Ide o to, že je to teraz nad sily Európskej únie.

A ukazuje hlavnú slabosť Barossovoho dedičstva – nepredvídanosť, neschopnosť interných analýz z dostupných zdrojov, najmä ľudsko-

-právnych organizácií a organizácií OSN!

V tomto ohľade je kritika postoja slovenských europoslancov za stranu SMER-SD celkom na mieste. Ide aj o stratu slovenskej možnosti poukázať na pozadie pravej príčiny státisícov migrantov tiahnuccich do Líbye a cez more do Európy. Je to následok aj bývalej koloniálnej a potom imperiálnej politiky najbohatších štátov a západných monopolov, čo zapríčinilo rozvrat a zbadačovanie nejedného afrického štátu. A zároveň neschopnosť programov inštitúcií OSN, najmä Svetovej banky či MMF, s ich dlhoročnými neúspešnými programami na boj proti chudobe a hladu.

■ MILIÓNY UTEČENCOV

Pre Slovensko je dôležité uvedomiť si, že na východe Ukrajiny počet presídencov, migrantov, utečencov presiahol dva milióny ľudí (!). Je to najväčšia ľudská vlna utečencov v Európe od čias, keď sa po roku 1945 skončilo presídľovanie miliónov Nemcov z východného Pruska, dnešného Kaliningradu, dnešného západného Poľska a z Čiech, z Moravy, zo Sliezska a zo Slovenska.

V Európskom parlamente po maďarsky zaznelo, čo tam ešte tak ostro a rúzne dávno nepočuli

Viktor Orbán si obrúsky pred ústa opäť nedával

Dušan D. KERNÝ – Foto: zdroj internet

V priebehu dvoch rokov sa maďarský predseda vlády znova rozhodol vystúpiť v Európskom parlamente nielen s obhajobou politiky svojej vlády, ale najmä s kritikou pomerov v Európskej únii. Pre Slovensko je Orbánov prejav v europarlamente zaujímavý najmä preto, že poukázal na podstatu problému prílevu masy ľudí z Afriky a Blízkeho východu do Európy – nestojíme len pred problémom utečencov, rozsah ľudskej vlny je taký veľký, že tu ide o zmenu etnickej skladby niektorých európskych oblastí.

Orbán to formuloval ostro – hovoril o absurdnosti a šialenosti návrhov Európskej komisie. Takúto rétoriku ešte v europarlamente nepočuli. Výrazy maďarského predsedu vlády nie sú len súčasťou premysleného politického a politicko-reklamného ťahu, ukazujú nám, čím môže byť pre nás neprijateľný Orbán užitočný a často neprijateľná maďarská politika takisto užitočná. Predovšetkým je to spor s byrokratickým Únie. Zároveň však jazyk Viktora Orbána je v rozpore s bruselčinou, jazykom vlnových dokumentov, jazykom vyrábaným v útroboch komisie, ktorý neodráža ani skutočné problémy Únie a jej jednotlivých členov a ani realitu.

■ PROBLÉMY TALIANSKA

Orbánovi možno dávať nálepky, ale fakt, že žiadal zaviesť kvalifikáciu imigrantov, teda trvalých prisťahovalcov do Európy, má vecný základ. Prečo sa o to musí dožadovať rovno predseda vlády z Budapešti? Prečo problém nepomenovala samotná Európska komisia? Pod clonou konfliktu na východe Európy a v masívnom úsilí všemožne podporovať sankcie proti Rusku Európska komisia nechala úplne bokom masívny dlhoročný problém významného členského štátu – Talianska.

Až teraz v polovici roka 2015, keď sa Únia usiluje administratívne

V súvislosti s utečencami pomenoval V. ORBÁN návrhy EK šialenstvom.

rozdeliť bremeno na dvadsaťosem členských štátov, sa odhalila podstata problému – ide o trvalých prisťahovalcov, o zmenu etnickej skladby v čase, keď sa v Európe rúca sociálny štát a milióny najmä mladých ľudí sú bez práce a bez perspektívy.

■ ŠIKOVNÁ ARGUMENTÁCIA

Viktor Orbán to v europarlamente formuloval politicky prešibane: „Európa by mala zostať Európanom a Maďarsko Maďarom.“ Povedal to v súvislostiach, kde mu nemohli hneď prísť nacionalizmus či šovinizmus – povedal jedným dychom aj pravdu, ktorú si v europarlamente akosi „nevšimli“: doterajšia politika Európskej únie, týka-

jú sa prisťahovalectva, sa stala nepoužiteľnou, imigráciu treba zastaviť, pretože znamená hrozbu pre Európanov. Podľa agentúry MTI povedal: „Treba prehodnotiť súčasné dohody a vrátiť členským krajinám Únie právo rozhodovania o tom, či chcú migrantov. Prisťahovalcom nedokážeme poskytnúť pracovné miesta,“ zdôvodňoval Orbán maďarský postoj. Navrhol, aby európski politici rozdelili migrantov na kategóriu prenasledovaných utečencov a na migrantov, ktorí prichádzajú pre vidinu lepšej životnej úrovne.

■ ORBÁNOVA UŽITOČNOSŤ

Užitočnosť Viktora Orbána pre našu publicistiku a politiku

tentoraz spočíva v tom, že otvára komplex otázok, dostáva Európsku komisiu pod tlak. Verejnosti umožňuje ukázať, že z problému dlhotrvajúcich vojen v mene demokracie, ktoré európske štáty nielen podporili, ale aktívne sa na nich zúčastnili, vznikla jedna z najväčších dlhotrvajúcich kríz, ktorá rozdeľuje Európu. Keď pred dvomi rokmi Viktor Orbán obhajoval priamo v Štrasburgu politiku svojej vlády, tiež si nedával obrúsky na ústa. Vtedy okrem iného povedal: „Od čias Sovietskeho zväzu sa nijaká mocnosť takto otvorene a prostredníctvom práva neodvážila siahnuť na suverenitu Maďarov. Nechceme žiť v európskej ríši, ktorá má svoje centrum v Bruseli a kde nám budú hovoriť, čo máme robiť my na periférii. Títo pešiaci byrokracie, ktorí zlyhali pri riešení krízy v Európe, sa teraz snažia odsudzovať Maďarsko.“

Vtedy Únia kritizovala maďarskú vládu V. Orbána za odklon od úniových hodnôt. Teraz už ide priamo o vyjadrenie, že by Maďarsko mohlo prísť o hlasovacie práva v Európskej rade. To, ako Orbán v roku 2013 a teraz v roku 2015 reaguje na kritiku, nám umožňuje uvedomiť si, že pokiaľ ide o slobodu vyjadrovania, ak nemajú tabu Maďari a maďarčina, niet dôvodu, aby sme ho dodržiavali my. Ale najmä – otvára sa priestor na vytvorenie novej úniovej politiky tam, kde doterajšia zlyhala. Tu nejde len o kvóty, ale o to predvídať následky vojen a agresíi, o politickú predvídanosť špičky Únie. A najmä uvedomenie si dôležitosti dôsledného postoja malého členského štátu.

GLOSA

Ruská televízia Rossija 1 odvysielala 23. mája film, v ktorom sa o. i. hovorí o udalostiach roku 1968 vo vtedajšom Česko-Slovensku. Film vyvolal ostrý protest Ministerstva zahraničných vecí SR. Okrem iného preto, lebo prekrúcanie historických faktov narušá inak tradične dobré vzťahy medzi Slovenskom a Ruskom. K protestu ministerstva zahraničných vecí sa jednoznačným odsúdením pridal aj vecne príslušný Ústav pamäti národa.

Paškvil na Rossiji 1

V stanovisku sa uvádza množstvo faktov, ktoré jasne vyvracajú to, čo uvádza ruský film autorov Mariny Petuchovej a Dmitrija Ušakova či Jurija Sinliščuka, poslanca dolnej komory ruského parlamentu – dmy. Ten bol pri obsadzovaní Prahy v roku 1968 poddôstojníkom – starším seržantom u spojárov.

Film sa stal predmetom nielen oficiálneho protestu, ale aj témou slovenských výhrad počas rokovania ministrov zahraničných vecí oboch štátov. Keby film premiatala RTVS, pravdepodobne by to zasadilo na dlhý čas smrtiacu ranu reputácii ruskej televízie u slovenského diváka. Slovenský divák sa doteraz zoznamoval s vrcholnými dielami ruskej filmovej či televíznej tvorby a dokumentárny film Varšavská zmluva – odtajnené dokumenty medzi ne rozhodne nepatrí. Opíše rok 1968 ako pokus paktu NATO obsadiť Česko-Slovensko, pred čím Slovákov a Čechov zachránili iba vojská Varšavskej zmluvy, pričom sovietski vojaci, ako hovorí niekdajší seržant a dnešný poslanec ruského parlamentu, boli ostreľovaní bojovníkmi, nájomnými žoldniermi.

Film je paškvilom najmä preto, že sa usiluje dokázať, ako po dlhé roky akcie NATO boli zamerané na zatlačenie ZSSR z Európy, teda vlastne situácie nie nepodobnej, akej sme svedkami dnes. Paradoxne mnohí z divákov v Čechách, ako aj na Slovensku by sa aj dnes stotožnili s kritikou politiky USA, s politikou vytvárania vojenských paktov a kritikou postupu štátov NATO v politike, spravodajstve a vo vyzbrojovaní či s ideou zrušenia vojenských paktov. Lenže vo chvíli, keď majú autori priniesť hlavný film o agresivite USA a NATOM vyzbrojeného západného Nemecka, vytiahnu prípad záchranu Česko-Slovenska vojskami Varšavskej zmluvy v roku 1968 z pazúrov NATO a západného, rozumej revanšistického Nemecka. Práve v tomto spočíva politická debilita filmu, ktorý má rok vzniku 2015!

V sérii mnohých dobrých dokumentov, ktoré ruská televízia odvysielala, je to nielen absolútne dno, ale hanba mnohého z doterajšej ruskej televíznej dokumentaristiky. Je zarážajúce, že vedúci medzinárodných vzťahov spoločnosti VGTRK, ruskej televíznej a rozhlasovej spoločnosti, Piotr Fedorov odmietol slovenský protest so slovami, že „dnešnej strednej Európe sú nepohodlné mnohé fakty z filmu, ... pritom film je len súborom svedectiev o tom, čo sa udialo v minulosti, ... je to problém Európy, a nie je to problém Ruska, keď všetko, čo sa nezohoduje s unifikovaným názorom, sa považuje za propagandu.“

(ddk)

POZNÁMKA

Aj keď sme už štvrtstoročie od zamatovej revolúcie, staršie generácie stále žijú aj z minulosti. Česká televízia o tej našej pripravila dlhotrvajúci seriál *Vyprávěj*, v ktorom hlavnú úlohu stvárnila slovenská herečka Andrea Keresztesová a hrali v ňom aj ďalší slovenskí herci. STV sa podujala priblížiť mladšej generácii našu minulosť v nedeľňajších reláciách *Noc v archíve*.

Folklórna studnica

Spočiatku museli diváci tohto programu stráviť dokumenty zo všemožných ideologických a z iných suchopárnych školení, postupne sa do zorného uhla tvorcov relácie dostali momenty z bežného života vtedajšieho občana, prišiel rad aj na vtedajšiu módu, výdobytky socialistickej vedy a techniky či peľom mladosti obsypaných, vtedy začínajúcich a dnešných veľkých hviezd slovenskej popmusic. A k muzike patrí aj folklór.

Nedávno sme v *Noci v archíve* mohli obdivovať vrcholy slovenského folklóru v podaní umeleckých súborov SLUK-u a Lúčnice, ktoré nás preslávili doslova po celom svete. Naši českí susedia takého súboru zvučného mena nemajú. SLUK aj Lúčnica existujú vyše šesťdesiat rokov a za ten čas sa v nich vystriedali tisíce účinkujúcich. Ich temperament, vysoká profesionalita a zápal pre ľudovosť divákov vždy očarovali a stále očarujú. *Noc v archíve* priniesla zábery, ktoré toto všetko dokumentujú, či už ide o vystúpenia na javisku alebo v otvorenej prírode. Komplikované a monumentálne kreácie z veľkonočnej oblievačky pôsobili neskutočne živo a realisticky a ukázali aj náročnú prácu choreografov, kameramanov, režiséra, kostymérov i hlavného vedúceho súboru. Pôsobivé boli zábery z tancov SLUK-u pred ich domovským rusovským kaštieľom, dnes už ruinou. Škoda tej veľkolepejšej stavby.

Piesne a tance nášho ľudu sú prastaré, majú stáročnú tradíciu. Popri duchovnej kultúre súboru prinášajú aj pohľad na starú materiálnu zložku života našich predkov vo forme tradičných krojov toho-ktorého regiónu. Táto krásna pochádzajúca z hlbok našej existencie hovorí za nás zrozumiteľnejšie, než vieme o sebe povedať sami. Nebolo to asi tak, ako si sťažuje Jozef Miloslav Hurban, že sme boli roztrúsení po dolinách našej krajiny, ale žili sme aj v minulosti bohatým spoločenským životom, spievali, tancovali, vyšivali kroje. Neexistovali sme v týchto končinách plní strachu z maďarských drábov, z tureckej svojvôle či zo stavovských bojov, ale sme tvorili a radovali sa zo života. Po rozpade Svätopľukovej ríše pomáhali uchovať národné povedomie potulní igráci, ktorí obveselovali spevni a tancami našich predkov a skultúrňovali ich život, šírili osvetu. Našťastie to v našich génoch zostalo. Dnes sa zráža tradícia so súčasným životom, ktorý má tiež svoju silu. Ale to, čo reprezentujú SLUK a Lúčnica, v nás, chvalabohu, ostáva zakódované. Tak ako vzťah k rodnému kraju. Vďaka relácii *Noc v archíve*, že nám toto všetko pripomenula. A že SLUK a Lúčnica stále rozdáujú radosť.

Peter JÁNOŠÍK

Rodný dom Vladimíra MINÁČA zatiaľ obýva početná rómska rodina Klenovec volá o ratu kultúrneho pokladu

Roman KALISKÝ-HRONSKÝ – Foto: archív SNN

Klenovec je malebná obec v Malohonte – aspoň taká sa zdá, kým naše auto schádza serpentínami z Chorepy po hradskej od Kokavy nad Rimavicou. Keď už vchádzame do Klenovca, domy sú pekne upravené, námestie okolo obecného úradu a evanjelického kostola pôsobí architektonicky veľmi príjemne. Od známeho klenovského rodáka, publicistu a redaktora Júliusa Molitorisa sa dozvedáme, že námestie nesie meno po významnom slovenskom kňazovi a národovcovi Karolovi Salvovi a v obci sa narodili aj iní dejatelia.

Rodný dom Vladimíra Mináča celkom zmenil vzhľad laickými zásahmi i devastovaním novými obyvateľmi.

„Spomeňme napríklad gemerského historika a geografa Ladislava Bartholomeidesa, herečku Máriu Bancikovou či výtvarného umelca Michala Jakabčicu. Nuž, pravdaže aj slovenského spisovateľa, skvelého publicistu i esejistu Vladimíra Mináča. On a Klenovec akoby zrástli do seba.“

■ MINÁČ V KLENOVCI

V Klenovci navštevoval základnú školu, odtiaľ potom chodil na gymnázium do Rimavskej Soboty a neskôr po zabraní južného Slovenska horthyovským Maďarskom do Tisovca. Keď v lete 1944 prišiel domov na prázdniny ako vysokoškolák, v Klenovských vrchoch sa bez otáľania zapojil do povstania. V horách sa však zranil a na Silvestra 1944 ho Nemci spolu s ďalšími Klenovčanmi zatkli. Čakalo ho väznenie v Banskej Bystrici a Nitre, potom koncentrák.

„O pobyte v koncentračných táboroch v Mauthausene a Dachau otec takmer nehovoril, zato do Klenovských vrchov sa často rád vracal,“ pridáva sa do rozhovoru syn batka Mináča doktor Vlado Mináč. „Mal som azda deväť rokov, keď sme sa s otcom a mamou vybrali stanovať do Klenovských vrchov. Cez deň sme s otcom v potoku chytali raky, ktoré tam vtedy ešte boli, chodili sme na hríby či na maliny. Ráno i v podvečer sa drevorubači, lazníci, no aj náhodní okoloidúci zastavovali pri našom táborisku a večer sa dospeli rozprávali a, pravdaže, aj pili pri ohni. Tam vznikli poviedky *Výtrzník*, *Prokurátor* či *Johanka z Podlazu*, tam sa zrodila otcova knižka *Tmavý kút*.“

Klenovec a okolité hory nájdeme aj v iných Mináčových poviedkach a románoch, ba aj v známej esej *Dúchanie do pahrieb*. „Napriek všelijakým návalom a pohromám na náš národný život zachoval nás Slovákov Hospodin, Boh náš milostivý, pri živote,“ píše jeho klenovskí rodáci v podaní do uhorského snemu. Napriek tvr-

dej maďarizácii Klenovčania pretrvali.

Július Molitoris nám zase pripomína, že v Klenovci je dodnes živá aj jánošíkovská tradícia. Keď sa vraj Tomáš Uhoričik vzdal zbojníčenia a odovzdal Jánošíkovi vedenie zbojníckej družiny, oženil sa, zmenil si meno na Martin Mravec a usadil sa práve v Klenovci. Jánošík potom chodieval za ním a každý rok u neho prezimoval. Zo súdneho spisu je jasné aj to, že ho liptovskí hajdúsi zlapali v Klenovci. Kdesi pod Veprom je podľa legendy Jánošíkova skala, ktorá sa otvára rok čo rok na Jána, kde si zbojníci ukladali svoje poklady. Hovorí o nej aj Vladimír Mináč vo svojich esejach, ako ho k tej skale vlastná mama doviedla a všetko mu porozprávala.

■ ŠKOLA A PAMÄŤ

Bodaj by sa tá skala otvorila a vydala nám aspoň malý kúsok z toho Jánošíkovho bohatstva – myslíme si, keď mierime do tunajšej základnej školy. Vieme totiž, že škola, ktorá v roku 1998 prijala názov Základná škola Vladimíra Mináča, nemá peňazí nazvyš.

„V roku 2010 sme z európskych peňazí dokončili rekonštrukciu školy a prešli sme aj na jednozmenné vyučovanie, niektoré problémy nám však zostali,“ hovorí magister František Koldrás, tunajší riaditeľ. „Potrebujeme peniaze na obnovu prístavby školy, ktorú zatiaľ používame len na pracovné vyučovanie, o Pamätnej izbe Vladimíra Mináča už ani nehovorím.“

Vstupujeme spolu do pamätnej izby. Uprostred nevelkej miestnosti je Mináčova busta, po bokoch jednotlivé vydania jeho knižiek a početné fotografie. Mnohé sú veľmi zaujímavé, niektoré sú však také malé, že by sme potrebovali lupu, no treba pochváliť všetkých učiteľov, ktorí exponáty zozbierali. Výstava vari potrebuje ešte profesionálnu ruku. „Je nám jasné, že s tým budeme musieť niečo

urobiť,“ konštatuje aj riaditeľ. „Zatiaľ by sme vedeli pamätnú izbu o jednu miestnosť rozšíriť. S novými exponátmi by nemali byť problémy. Pokiaľ viem, v matičných zbierkach sú viaceré zaujímavé Mináčove fotografie, iné inštitúcie vlastní medailu, portrétnu kresbu či olejomalbu s vyobrazením Mináča. Tieto exponáty celkom iste oživujú našu pamätnú izbu.“

Pánovi riaditeľovi hovoríme aj o ďalších možnostiach. V pozostalosti Jána Kulicha je napríklad štúdiá pomníka Vladimíra Mináča. Vo filmových a v televíznych archívoch sú zase viaceré dokumentárne diela, filmy a televízne inscenácie Mináča ako autora od Kapitána Dabača, cez Generáciu až po Výrobcu šťastia. Takže v novej expozícii treba uvažovať aj s kvalitnou videoprojekciou.

■ INÝ PROBLÉM

Ukazuje sa, že základná škola a pamätná izba nie sú najväčším klenovským problémom. Uvedomíme si to už o chvíľu, keď stojíme pred rodným domom Vladimíra Mináča, tohto literárneho barda. Jeho rodný dom je len zopár metrov od školy. Ešte zatiaľ stojí, žiada sa dodať. To, že je zanedbaný, nás ani tak neprekvapuje – býva v ňom početná rómska rodina – má však, hrôza, zamurované obojká do ulice. Vyzerá ako najpodivnejšie obydlie v tej najpodivnejšej rozprávke, škaredšie by nepostavili ani legendárni Pat a Mat.

„Pamätám sa, s akou veľkou pompou sa rok po otcovej smrti odhaľovala na tomto dome pamätná tabuľa,“ hovorí doktor Vlado Mináč. „Boli tu Vincent Šikula, vtedajší minister kultúry Ivan Hudec, Roman Kaliský, Drahoš Machala, Peter Štrélinger, Dušan Mikolaj – celá plejáda Mináčových priateľov, ale aj miestna gemerská inteligencia. Aj v tom čase tu bývali Rómovia. Vtedy však bol dom čerstvo natretý, mal vynovenú strechu i okná. Prečo dnes táto katastrofa?!“

O Mináčovom rodnom dome sa rozprávame ďalej, horekujeme celou cestou na obecný úrad. Tam nás už čaká pani starostka, magistra Zlata Kaštanová. Chvíľu sedíme pri káve takmer bez slov, potom padne tá najdôležitejšia otázka: Majú tieto klenovské problémy vôbec nejaké riešenia? Starostka hovorí o tom, že v Klenovci obecné dane neraz nestačia ani na tie najzákladnejšie veci. Potom sa

Starostka Zlata KAŠTANOVÁ.

Riaditeľ František KOLDRÁS.

rozhovorí aj na tému, čo by bolo treba urobiť s Mináčovou pozostalosťou. „V prípade školy je to pomerne jednoduché,“ vraví. „Ak budú peniaze, povedzme tri- či štyritisíc eur zo štátnych dotácií, mohol by mať náš slávny rodák Vladimír Mináč už o pol roka dôstojnú pamätnú izbu. Obec je zriaďovateľom Základnej školy Vladimíra Mináča a môžeme všetko ustrážiť a na všetko dohliadať.“

Horšie je to s rodným domom Vladimíra Mináča. Ten je súkromným majetkom rómskej rodiny, na ten obec nemá nijaký dosah. Tu existuje iba jediné riešenie. Rómom treba kúpiť iný dom, presťahovať ich a ten pôvodný mináčovský potom zrekonštruovať. Nie je to neskutočiteľné. Bez štátnej či podnikateľskej podpory to však obec sama nedokáže realizovať.

Sme smutní, keď sa lúčime s pani starostkou, keď nasadíme do auta a opäť míňame Mináčov rodný dom bez okien. Zdá sa nám, že on aj celý Klenovec volajú o ratu. Myslíme si, že ak sa rýchlo neprebudí kompetentné štátne orgány, rodný dom významného slovenského spisovateľa a národovca Vladimíra Mináča tu onedlho nebude, zrúti sa ako domček z karát...

Matica slovenská, ktorú ako dlhoročný predseda baťko Vladimír Mináč v bývalom režime dokázal nielen zachrániť pred zničujúcim tlakom pragocentrizmu, ale aj s riskovaním vlastného osudu rozvíjať tak, že sa mu podarilo v Martine dobudovať komplex na Hostihore, samozrejme bude téme venovať pozornosť. Ministerstvo kultúry má iste zdroje, ktoré môže nasmerovať do Klenovca na záchranu rodného domu Vladimíra Mináča bez toho, aby to ohrozilo jeho rozpočet. Takisto ministerstvo školstva by malo nájsť prostriedky na zmysluplné dobudovanie Pamätnej izby Vladimíra Mináča. Stačí len chcieť niečo s tým urobiť.

Ján a Boris KUDLIČKOVCI, otec a syn predstavujú svoje umelecké orientácie

Priestor – krajina otca, javisko syna

Emil SEMANCO – Fotografie: PR TG

Tatranská galéria otvára výnimočný multimedialny projekt, špeciálne pripravený pre priestor Elektrárne Tatranskej galérie, venovaný niekoľkým žánrom umenia: výtvarné umenie, scénografia, hudba, divadlo, film, fotografia. Zjednocujúcimi osobnosťami tohto projektu sú otec a syn Ján a Boris Kudličkovi – ktorí predstavujú svoju tvorbu v kurátorskom koncepte riaditeľky galérie Anny Ondrušekovej pod názvom Priestor – krajina otca, javisko syna. Výstava potrvá až do augusta tohto roka.

Profesor Ján Kudlička pochádza z Ružomberka, kde pôsobí dodnes. Študoval na Vysoké škole výtvarných umení v Bratislave spočiatku v ateliéri všeobecnej prípravy u prof. Ladislava Černického (1966 – 1968), neskôr v ateliéri figurálnej kompozície a krajiny u prof. Jána Želibského (1968 – 1972). Po štúdiu sa zameriaval na pedagogickú činnosť v Ružomberku a vlastnú tvorbu v ateliéri v Liptovskom Mikuláši, kde spoznáva viacero významných osobností slovenského umeleckého života – Ester Martinčekovú-Šimerovú, jej manžela fotografa Martina Martinčeka, ale

aj Ľudovíta Fullu. Jeho pracovný priestor nie je zameraný len na Slovensko a súčasťou jeho inšpirácií sú aj Česko, Kanada alebo Egypt. Profesúru ukončil v roku 2012 na Akadémii výtvarných umení vo Varšave.

■ MADONY A PIETY

Emotívny účinný umelec dosiahol obrazovou kompozíciou elementárnych tvarov (bodov, perforovaných otvorov, línií a čiar). Cykly tvorby: Z môjho herbára, Pamäť krajiny, Zrkadlo krajiny. Vizualizuje štruktúry spríbzňujúce s hudobnými štruktúrami, a tak vytvára svoje „Krajinopartitúry“,

svet/priestor jeho perforovaných miniznakov základných geometrických tvarov, zoradených do prísnej, no esteticky účinnej kompozície.

Výnimočnými opusmi tvorby Jána Kudličku sú Madony a Piety, ktorých symbolika a emotívny účinok sú zdôraznené práve autentickým tvaroslovím a rukopisom autora. Spoločným znakom oboch tém je typická jednoduchosť, strohosť, jemnosť a ladsnosť tvarov, farieb, zdôrazňujúca čistotu a pokoru.

Okrem spomínaných obrazových cyklov tvorby sa na tejto výstave predstavuje aj aktuálnymi fotografiami z roku 2015. Tie Ján Kudlička zhotovil pri poslednej návšteve New Yorku. Fotografoval výklady – novodobé portály do duše súčasného konzumného človeka. Výklady, ktoré odzrkadľujú lesk aj biedu našej súčasnosti. Fotozábery sú provokujúce a v tvorbe umelca niečo úplne nové.

■ SLUŽOBNÍK SCÉNOGRAFIE

Boris Kudlička pochádza rovnako ako jeho otec z Ružomberka. Študoval na Vysoké škole múzických umení v Bratislave na Katedre scénického a kostýmového výtvarníctva Divadelnej fakulty. Po škole začína spoluprácu s Teatr Wielki – Opera Narodowa vo Varšave. Spolupracuje s viacerými režisérmi – Mariuszom Trelińskim, Keithom Warnerom alebo Dalom Duisingom, na inscenáciách pre svetové

Umelci – otec (vpravo) a syn (druhý zľava) na vernisáži spoločnej výstavy.

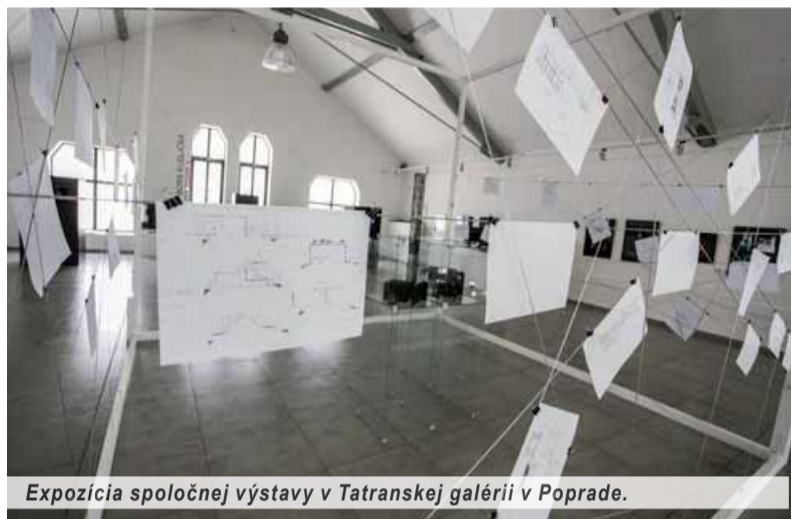
operné scény. Profesionálne sa venuje aj vytváraniu dekorácií do filmov alebo výstavnému dizajnu. Po návrhu Poľského pavilónu pre Expo 2010 v Šanghaji v spolupráci s WWA Architects sa stáva o rok neskôr partnerom v tomto architektonickom štúdiu vo Varšave.

Hviezdy svetovej opery, najslávnejší sólisti i režiséri vyslovili scénografickým kreáciám Borisa Kudličku vysoké uznanie.

Účasť na svetovom Pražskom Quadriennale scénografickej tvorby v Prahe je snom a želaním každého scénografa. Boris Kudlička po získaní zlatej

medaily na Pražskom Quadriennale v roku 2007 bol vymenovaný za generálneho komisára Pražského Quadriennale 2011, jeho umeleckému majstrovstvu sa tak nemohlo dostať vyššieho a objektívnejšieho ocenenia.

Výstava dvoch generácií autorov – Jána a Borisa Kudličku, otca a syna, prezentuje ich pohľad na priestor realizovaný dvoma rozdielnymi formami – maľbou a scénografiou. Jánovu poetickú sémantiku, meditatívny podtón a esenciálnu citlivosť krajiny doplnia Borisova veľkolepá jednoduchosť divadelných scén.

Expozícia spoločnej výstavy v Tatranskej galérii v Poprade.

Scéna Borisa Kudličku k Čajkovského baletu Eugen Onegin.

Inšpiratívny dokument z regiónu

Miroslav Pollák, Peter Švorc: Spišské exody v 20. storočí, OZ Krásny Spiš-Kalligram, 2015

KNIHA TÝŽDŇA

Len málokterý slovenský región prežil v 20. storočí, najmä okolo roku 1918, búrlivejší vývin ako Spiš. Silná enkláva spišských Nemcov, Maďari i pomaďarčení úradníci, židovskí obchodníci, Rusíni, a samozrejme Slováci, ktorí aj keď väčšinou, boli zdanlivo tými poslednými, ktorí by mohli do smerovania jedného celého veľkého slovenského regiónu po prvej svetovej vojne hovoriť.

Knihy literatúry faktu, zaoberajúce sa podrobným, historicky objavným a zároveň objektívnym mapovaním jednotlivých slovenských krajov, sú dôležitým prameňom na budovanie a udržiavanie nášho historického povedomia. Z tohto hľadiska kniha Spišské exody v 20. storočí vychádza ako jedna z najlepších publikácií za posledné roky. Editori Miroslav Pollák a Peter Švorc poňali vyššie dvestodvadsať strán skutočne podrobne, historicky presne s použitím množstva citácií z dobových dokumentov, štatistik, ale aj dobových fotografií. Obdobie pred prvou svetovou vojnou a vysťahovalectvo do Ameriky, maďarizácia, národnostné zloženie spišských miest a obcí a z toho vyplývajúce turbulencie pri rozpade rakúsko-uhorskej monarchie a vznik prvej ČSR, udalosti konca druhej svetovej vojny a osudy spišských Nemcov. To sú jednotlivé body tejto naozaj podnetnej monografie. Veď kto dnes na Slovensku vie, že 9. decembra 1918 bola v Kežmarku vyhlásená z iniciatívy miestnych Nemcov, Maďarov a Židov samostatná Spišská republika, pričom obyvateľ Spišskej Belej Roman Vaverčák písal 11. decembra toho istého roku Slovenskej národnej rade do Martina: „... čakáme trepezlivo s veľkou duverou a f čistu slovenským duchu na vas mili bratja v Svatom Martine, abi stje nam napomohli boli, abi čim skorej tu v spiskej stolici nam Slovakom smrtve sa vstalo... bo sa narod nemože dočkať.“

(mab)

NEKROLÓG

Kameraman je často rovnako dôležitou osobou pri vzniku filmu ako režisér, lenže iba málokterý z mužov, čo hľadia do hľadáča kamery, je známy širokej verejnosti. A pritom ich vklad do výslednej podoby filmu môže byť určujúci, podobne ako to neraz bolo v prípade kameramana Vladimíra ONDRUŠA.

Narodil sa 30. mája 1942 v Terchovej, a aj keď po strednej škole v Žiline absolvoval v roku 1971 štúdium na

Keď kamera cíti folklór

Právnickej fakulte UK v Bratislave, filmová kamera si ho našla. Pôsobil najprv ako elév kamery v Krátkom filme v Bratislave, následne od roku 1960 ako asistent kamery v hranom filme a postupom času sa z neho stal samostatný hlavný kameraman. Debutoval filmom Očovské pastorále (1973) v režii Jozefa Zachara a s týmto režisérom spolupracoval aj na snímkach Sebechlebskí hudiči (1975), Desať percent nádeje (1976) a Kamarátka Šuška (1977). Neskôr spolupracoval aj s režisérom Ivanom Húšťavom, čoho výsledkom boli filmy Sneh pod nohami (1978), Odveta (1980), Živá voda (1980), Člno proti prúdu (1981) a Letný strom radosti (1983 – Cena za kameru).

Za Ondrušovu najúspešnejšiu éru sa považuje jeho spolupráca s režisérom Martinom Ťapákom, s ktorým nakrútil filmy Zrelá mladosť (1983), Návrat Jána Petru (1985), Skleniková Venuša (1985), Kohút nezaspieva (1986), Neďaleko do neba (1987) a Montiho čardáš (1989). Ako scenárista, kameraman a režisér pripravil pozoruhodný filmový dokument Veľký čierny obor (1985), ovenčený niekoľkými domácimi aj zahraničnými cenami. Ako dlhoročný filmový a televízny pracovník sa významne zaslúžil o všestrannú propagáciu svojej rodnej obce a Jánošíkovho kraja. Zaslúhou jeho kontaktov, spoločenského postavenia a „lobbingu“ sa v Terchovej a jej bezprostrednom okolí nakrúcali svojho času viaceré celovečerné i dokumentárne filmy, a to nielen domáce, ale aj medzinárodnej proveniencie. Vladimír Ondruša opustil hľadáča kamery 21. mája 2015 vo veku nedožitých sedemdesiatich troch rokov. Česť jeho pamiatke! (mab)

HUMORESKA

Mal by som sa, milí priatelia, hneď na úvod ospravedlniť, že nasledujúce riadky budú o téme, o ktorej sa, že vraj, slušní ľudia nerozprávajú. Ale povedzme si na rovinu, čo tvorí domácnosť – kuchyňa, spáľňa a záchod. Čo fajnovejšie ešte hovoria o kúpeľni. Nedávno som sa dočítal, že naše záchody sú, s prepáčením, škodlivé. Budem citovať pre zmenu amerických vedcov: „Pri bežnom sedení na záchodovej mise, ktorá je rozšírená v západnej Európe alebo v USA, nemá náš konečník ideálne podmienky na defekáciu. O dosť lepšie je z tohto pohľadu tzv. turecký záchod,

ktorý núti k zaujatiu nižšej pozície. Výhodou podrepu je uvoľnenie konečníka a ľahký priebeh stolice.“ Toľko citát. Keďže tento pomerne rozsiahly záchodový elaborát vyšiel v českom internetovom serveri, neodolal som a pozrel som sa aj do diskusie.

aj „Mor hol!“ Ale nie o tom som chcel. Tento článok vo mne vyvolal pomerne prudké spomienky. Tá prvá sa týka môjho detstva u starej mamy, kde sme konča dvora mali poctivú dedinskú latrinu. Ako toaletný papier slúžili bachraté cestovné poriadky,

odhnila a sociálny domček mal tendenciu padať dozadu. Ešte šťastie, že pol metra za ním rástla solídna slivka, takže keď ste sa posadili, búdka urobila nanajvyš polmetrový pohyb dozadu. My domáci sme to vedeli, lenže kominár, ktorý prišiel urobiť si

čoby čerství maturanti stanovať na Červený Kláštor. Keď sme sa odtiaľ vracali, zastavili sme sa v nemenovanom mestečku, kam mal prísť vlak. Jeden z priateľov, ktorý odjakživa rád papal, neodolal a dal si v staničnom bufete vari pol kila vlašského šalátu. Asi po desiatich minútach nám prezradil, že sa mu to v bruchu akosi čudne vrtí. Mimochodom, v lete si dávajú vlašský šalát iba milovníci adrenalínových zážitkov. Keď dobehol na staničné WC, zistil, že pani manažérka sociálnych zariadení kamsi odbehla. Nad dverami kabínok bola však vari polmetrová medzera medzi stropom, a tak to skúsil. Nestíhol...

Marek DANKO

Tam, kam chodí aj samotný kráľ pešo

Znovu som si uvedomil, že bratia Česi majú predsa len o niečo väčší zmysel pre humor ako naši, ktorý by najradšej napísal do komentáru „multikulturálna Európa“, „právo na inakosť“, prípadne „xenofóbny nacionalista“. Ešteže máme jedincov, ktorí do komentárov napíšu trebárs

ktoré v šesťdesiatych rokoch tlačili na fajnovom máknom papieri, ba dokonca boli rozlíšené aj farebne. Hlavným figľom však bol fakt, že dotyčný drevený domček bol postavený na svahu tak, že keď ste doň vstúpili a sadli si, boli ste chrptom dole kopcom. Po čase jedna z nosných foršní

svoju novú robotu a primklo ho to just smerom do našej hojdacej toaletnej búdky, o tom ani nechýroval, a keď nastal pohyb dozadu, zdesene vyskočil, čím utrpeli jeho nohavice.

Ďalšia toaletná príhoda mi ostala v pamäti zo stredoškolských čias, keď sme sa vybrali

NA OKRAJ

Kobeliarovo, dedinka v Revúckej vrchovine v údolí Kobeliarskeho potoka, obkolesená Ždiarom, Bučinou, Mágričou a zo severu Radzímom, sa nachádza ani nie dvadsať kilometrov od Rožňavy. Práve tu sa pred 220 rokmi narodil Pavel Jozef Šafárik (1795 – 1861), básnik, jazykovedec, etnograf, historik, slavista a archeológ, po ktorom je pomenovaná univerzita v Košiciach.

Na rodáka nezabúdajú

Spomienková slávnosť pri príležitosti 220. výročia narodenia P. J. Šafárika sa začala slávnostnými službami Božími v miestnom evanjelickom kostole. Dôstojnosť a úctu prišli prejavíť nielen domáci obyvatelia, ale aj ľudia zo širokého okolia, stretli sa matičiari, no prišli aj viacerí starostovia a primátori či poslanci z regiónu. Popri bohoslúžbách odzneli detské piesne i báseň a aj dospelí milo prekvapili. Slová a piesne miestneho duchovného Mgr. Miroslava Maťa mali svoj význam, upokojovali a sústreďovali myšlienky na veľkosť vedcovho diela a aktuálnosť jeho odkazu. Potom sa všetci prítomní sústredili pri Šafárikovom rodnom dome, kde slávnostne položili vence k pamätnej tabuli výnimočného rodáka. Zhromaždených pozdravil starosta obce Jaroslav Nemčko, ktorý sa spoločne s dcérou Jankou – poslucháčkou AU v Banskej Bystrici – zapojili do pripraveného kultúrneho pásma, kde okrem iného zaznelo: „Vďaka osvietenectvým časom, ktoré priali vzdelancom, môžeme dnes hovoriť o našom slávnom rodákovi ako o vedcovi, ktorý ako prvý podal systematický obraz o slovanských národoch, ich kultúre a dejinách. Zaradil ich medzi najvyššie kultúry na svete. Veľkú pozornosť venoval skúmaniu staroslovanského písma. Dokázal, že cyrilike predchádzala hlaholika. V otázke jazykovej jednoty zastával a presadzoval názor, že každý národ má rozvíjať svoju kultúru predovšetkým prostredníctvom svojho vlastného jazyka.“

Slávnosťnú atmosféru umocnila aj prehliadka pamätnej izby. Veľké poďakovanie patrí všetkým, ktorí sa pričínili o peknú spomienku, ale aj všetkým za zachovanie spomienky na nášho rodáka.

Zlatica HALKOVÁ

Farár Miroslav MAŤO.

Z pietnej spomienky.

Pavol Jozef Šafárik: „Človek preto človekom je, že môže zomrieť za idey.“

Lýru slovanskú ladil v Kobeliarove

Michal BESKYD – Foto: archív autora

Národný buditeľ, historik, jazykovedec, zakladateľ modernej slavistiky, básnik, etnograf, univerzitný profesor a politik Pavol Jozef ŠAFÁRIK sa narodil 13. mája pred dvesto dvadsiatimi rokmi. Ako prvý podal systematický obraz o slovanských národoch, ich kultúre a dejinách. Zaradil ich medzi najvyššie kultúry na svete. Veľkú pozornosť venoval skúmaniu staroslovanského písma. Dokázal, že cyrilike predchádzala hlaholika. V otázke jazykovej jednoty zastával a presadzoval názor, že každý národ má rozvíjať svoju kultúru najmä prostredníctvom vlastného jazyka.

V spomienkovom pásme, ktoré pripravili v polovici mája v jeho rodisku pri príležitosti narodenia tohto vedca európskeho významu, zaznelo, že rodina Šafárikovcov sa prisťahovala do Kobeliarova z neďalekého Štítnika len krátko predtým, ako sa 13. mája v roku 1795 na miestnej fare ozval detský plač. Chlapec, ktorý takto hlasno oznámil svoj príchod na svet, dostal meno Pavel Jozef – po otcovi, ale aj po súrodencovi, ktorý do rodiny prišiel ešte v roku 1791 a pokrstili ho rovnako Pavel Jozef, no umrel v prvom roku života...

■ BIEDNA FARA

Pomocný učiteľ – preceptor Pavel Šafárik (1761 – 1831), už mal v tom čase s manželkou Katarínou (rodenou Káresovou) syna Jána vo veku dvanásť rokov, desaťročnú Máriu a sedemročného Ľudovíta Samuela. Matka, na ktorej najmladší Pavol veľmi lipol, pochádzala z chudobnej zemianskej rodiny v Hankovej – obci už vtedy „stratenej“ kdesi v Rudohorí, kde dnes nežije možno ani pol stovky duší...

Banický a haviarsky Štítnik, ozdobený od stredoveku niekoľkými panovníckymi privilégiami, bol domovom niekoľkých generácií Šafárikovcov. Pavlov otec sa tu narodil 26. januára 1761, chodil tu do latinskej školy, ďalšie dva roky dochádzal do Kunovej Teplice, aby sa naučil po maďarsky. Potom v okolí Štítnika učil asi pätnásť rokov, ale jeho kantorstvo bolo biedne, zrejme preto odišiel za farára do Kobeliarova. Nepomohol si, lebo kobeliarovská fara bola jednou z najchudobnejších v Gemeri a ak mala rodina vyžiť, Pavlova mama musela siať ľan, priať, dávať si ktať plátno, starať sa o hospodárstvo, ba aj obchodovať. Jej pričinením bol v domácnosti väčšinou dostatok všetkého potrebného a deti boli primerane zaopatrené, lenže Katarína Šafáriková sa v robote strovila – umrela 14. decembra 1812 ako štyridsaťosemročná.

Ani nie pol roka po jej smrti sa vdovec Šafárik proti vôli svojich detí oženil s vdovou po rožňavsko-bystrianskom farárovi Pavlovi Lovčánim. Rozália Lovčániová (rodená Drábová) mala z prvého manželstva dcéru Rozáliu a syna Pavla. Pavel Šafárik s ňou žil až do svojej smrti 4. februára 1831. Pavol Jozef Šafárik mal teda štyroch vlastných súrodencov, pričom jedného svojho „menovca“ ani nepoznal, a dvoch nevlastných...

■ CHÁPAVÝ ŽIAK

Budúci učenec a osvietenecký vedec získal základné vzdelanie doma od svojho otca. Na jeho formovanie v Kobeliarove mal popri otcovi vplyv aj ďalší samovzdelanec – učiteľ Tomáš Novák, ktorý mu požičiaval na čítanie české knihy. Nemalý význam pri získavaní národného povedomia zohralo však samotné prostredie – dedinský ľud, jeho piesne, rozprávky a povesti o zbojníkoch a nádherné prírodné prostredie Slovenského Rudohoria.

V rokoch 1805 – 1808 študoval v Rožňave, kde si popri povinnej latinčine osvojil maďarčinu a nemčinu. Na jeseň v roku 1808 odišiel na štúdium do Dobšinej, o čom pravdepodobne opäť rozhodlo hmotné postavenie rodiny, keďže tu mohol bývať u sestry Márie. V dobšinskej škole dosiahol ešte väčšie úspechy než v Rožňave. Odchádzal odtiaľ s výborným vysvedčením, potrebnými vedomosťami z literatúry, so znalosťou latinčiny, nemčiny a maďarčiny. Pätnásťročný Šafárik však už vyčerpal možnosti štúdia v regióne a ak

Zakladateľ modernej slavistiky Pavol Jozef ŠAFÁRIK.

chcel v získavaní vedomostí napredovať, okolnosti ho nútli opustiť rodinu a kobeliarovské rodisko aj gemerské prostredie, bohaté na kultúrnu históriu. V živote ho čakali zásadné zmeny.

■ KEŽMARSKÝ PREMIANT

Na jeseň v roku 1810 prišiel do studeného a drsného Kežmarku, aby študoval na tamojšom evanjelickom lýceu. Štyri roky pod Tatrami mali na neho ako na mladého básnika a neskoršieho vedca európskeho, ba svetového formátu veľký význam. Sám to potvrdil vo vlastnom, po nemecky napísanom životopise. V štúdiu sa vyznačoval mimoriadnou usilovnosťou, vynikal v „mra-voch“ i v prospechu, stále mal známku „eminens“. Predovšetkým si dokonale osvojil nemčinu a klasické jazyky.

V Kežmarku sa spriatelil s neskorším českým spisovateľom a biskupom Jednoty bratskej J. Blahoslavom, ako aj s poľskými, so srbskými, s ukrajinskými študentmi, čo tiež ovplyvnilo jeho slovanskú orientáciu a literárnu, najmä básnickú tvorbu. Láska k rodnému kraju, vlasti, národu a jazyku tu našla konkrétny výraz v jeho básnickej tvorbe a v zbieraní slovanských ľudových piesní. Písal príležitostné verše, do literatúry sa však uviedol básnickou zbierkou Tatranská Múza s lýrou slovanskou (Levoča 1814).

Keďže peňaží nemal nazvyš, na odporúčanie riaditeľa alebo niektorého z profesorov lýcea Šafárik ako vynikajúci študent prijal v roku 1812 miesto súkromného vychovávateľa v poprednej kežmarskej rodine Dávida Goldberga, ktorá ho všestranne podporovala. Aj neskôr, počas troch semestrov na Univerzite v Jene žil veľmi skromne, aj keď sa mu usiloval pomáhať otec, ktorý bol rád, že aspoň jedno z detí pôjde v jeho šľapajach. Pavol mu však nevedel odpustiť druhú ženu, keďže matku mal nadovšetko rád.

■ BÁSNIK A VEDEC

Jena bola pre Šafárika prínosná vo všetkých smeroch. Od októbra 1815 do mája 1816 tu napísal sedemásť básní, ktoré vyšli v Hromádkových Prvotinách pěkných umění vo Viedni a získali mu zvučné meno v Čechách a na Slovensku. Tie necelé dva roky v Nemecku

prispeli k formovaniu jeho odborného a vedeckého profilu. Osvojil si kritické metódy vedeckého bádania, získal dôkladnú metodologickú prípravu na vedeckú činnosť. A našiel tiež ďalších nezištných priateľov z radov spolužiakov. Samuel Ferjenčík mu pomohol spoznať sa J. W. Goethem. S Jánom Chalupkom ich zblížili spoločné literárno-umelecké záujmy.

S Jenou sa nerád lúčil. Odišiel odtiaľ začiatkom mája 1817. Na ceste do vlasti sa zastavil v Lipsku a v Prahe, kde sa stretol s viacerými českými národovcami (Dobrovským, Jungmannom, Hankom, Presslom, Nejedlým a i.). Po mesačnom pobyte v Prahe, kde sa zaujímal o miesto vychovávateľa, odcestoval cez Viedeň do Bratislavy, kde prišiel za vychovávateľa do poprednej rodiny Gašpara Kubinyho. Aj táto rodina ho štedro honorovala a prejavovala k nemu priateľské, ba skoro familiárne vzťahy.

V Bratislave sa rozvinulo Šafárikovo priateľstvo s o tri roky mladším Františkom Palackým a našlo výraz v spoločnom literárno-teoretickom diele Počiatkové českého básnictví obzvláště prozodije (Prešporok – Praha 1818).

Ďalší rok priniesol v živote a povolani P. J. Šafárika zásadný obrat. Mecenášstvo Kubinyovcov už nechcel nadsúvať, neprijal ani ponúkané miesto profesora na evanjelických školách „v severných Uhrách“, ale rozhodol sa pre Nový Sad. Srbská pravoslávna cirkev na jar 1819 vypísala konkurz na miesto riaditeľa a prvého profesora na svojom gymnáziu. Šafárik využil svoje predošlé kontakty na niektorých známych Srbov a v konkurze miesto získal, aj keď bol medzi kandidátmi najmladší.

Šafárikov odchod z Bratislavy chápali národovci, najmä však českí vlastenci, ako stratu pre národ. Niekoľko týždňov pred odchodom do Srbska pobudol v rodnom Gemeri, v Kobeliarove a u starého otca Káresa v Hankovej. Bol to posledný pobyt Šafárika v rodisku, do ktorého sa už nevrátil.

■ VÍZIE PRE GYMNÁZIUM

Nový riaditeľ hneď zapôsobil. Jednak tým, že svoju nástupnú reč predniesol plynulo latinsky, a jednak jej obsahom, kde zaujal najmä víziami pre

vzdelávaciu ustanovizeň. Funkciu riaditeľa zastával päť rokov.

V Novom Sade sa 17. júna 1822 oženil s deväťročnou Júliou Ambróziou. Pochádzala z drobnej slovenskej zemianskej rodiny. Narodila sa vo Veľkej Kikinde v Maďarsku 19. novembra 1803. Jej otec pochádzal z Paludze na Liptove a matka z Jasenovej na Orave. Júlia bola inteligentná, neobyčajne sčítaná a temperamentná. Ovládala tri či štyri slovanské jazyky – slovenčinu, češtinu, srbcinu a ruštinu a manželovi pomáhala aj pri jeho vedeckej práci. Keď však rakúska vláda zakázala srbskej pravoslávnej cirkvi zamestnávať evanjelických vzdelancov z Uhorska na gymnáziách a vo svojich službách, Šafárikov status sa veľmi zhoršil, aj keď dostal výnimku s podmienkou, že nebude vykonávať funkciu riaditeľa. Začali sa hromadiť problémy, narastali hmotné, finančné a iné ťažkosti. Prijem sa mu zmenšil práve vtedy, keď ho najviac potreboval, pretože v rodine pribúdali deti. Šafárikovcom sa časom narodilo päť detí: Ľudmila, Milena, Mladen Svatopluk, Vojtech a Božena. Zhoršenie materiálnych a finančných podmienok nútlo Šafárika, aby si sám hľadal profesorské miesto, o čo sa usiloval na Slovensku. Z rôznych dôvodov však mnoho dobrých ponúk neprijal. Začiatkom apríla 1833 Nový Sad opustil a v živote ho už nenavštívil. Po neúspešnom úsilí o získanie pedagogického a knihovníckeho miesta v Rusku odchádza na pozvanie priateľa a s ich zárukou pôsobiť do Prahy.

■ EXISTENČNÉ STAROSTI

Po takmer mesiac trvajúcej ceste prišla Šafárikova rodina do Prahy 4. mája 1833. Všetko svoje úsilie v tom čase Šafárik sústredil na zabezpečenie svojej rodiny a na vytváranie predpokladov na ďalšiu vedeckú prácu. Českí priatelia a známi mu všestranne pomáhali. Zabezpečili mu byt, čo bolo vtedy najpotrebnejšie, lebo krátko po príchode – 24. mája, pribudli do Šafárikovej rodiny dvojčičky Jaroslav a Bohuslav, z ktorých druhý chlapec neskôr ako štvorročný umrel. Šafárikovcom sa v Prahe narodili ešte ďalšie štyri deti. Rodina vtedy žila z tristoosemdesiat zlatých, ktoré ročne dostával od českých podporovateľov s podmienkou, že – ako to Palacký explicitne formuloval – „odteraz čokoľvek budete písať, budete to písať len v českom jazyku“.

■ SLOVANSKÉ PILIERE

V práci Hlasový o potrebe jednoty spisovného jazyka pro Čechy, Moravany a Slováky, ktorú vydal Ján Kollár v roku 1846, Šafárik neprijal novú Štúrovu spisovnú slovenčinu. Aj keď – na rozdiel od svojich českých kolegov – vždy považoval Slovákov za oddelený národ od Čechov, bol za používanie len „slovenského slohu českého jazyka“ ako literárneho jazyka na Slovensku. V revolučných rokoch 1848 – 1849 sa venoval len svojim vedeckým záujmom, pričom sústredene zbieral historický materiál pre najstaršie obdobie slovanských dejín. Výsledkom jeho úmerného vedeckého bádania popri drobnejších štúdiách sú dve monumentálne práce – základné slovenské piliere – Slovanský národopis a Slovenské starožitnosti.

V posledných piatich rokoch života začal Šafárik chorlaviť a trpieť rozličnými fóbiami, a to aj napriek tomu, že sa zbavil materiálnych a finančných ťažkostí a ubúdali mu aj starosti o rodinu. Psychické depresie ho priviedli k tomu, že 23. mája 1860 skočil do Vltavy. Podarilo sa ho však zachrániť.

Začiatkom októbra 1860 sa definitívne vzdal miesta riaditeľa Univerzity knižnice. Cisár František I. jeho žiadosti vyhovel vlastnoručne písaným listom, pričom mu ponechal ako dôchodok plný plat. Šafárik bol na dôchodku len krátko. Rýchlo začal chradnúť, strácal zrak a pohyboval sa už len s paličkou, ale pritom zostal duševne čulý. Umrel 26. júla 1861. Pochovali ho na evanjelickom cintoríne v Prahe-Karlíne a po zrušení tohto cintorína v roku 1900 Šafárikove pozostatky previezli na Olšanské cintoríny. Manželka Júlia žila ešte pätnásť rokov po jeho smrti. Umrela sedemdesiatštyriročná v roku 1876.

Slovenskí historici protestujú proti šíreniu pseudohistoriografie Bulvarizácii dejín poklonujú médiá

Slovenská historiografia má za sebou búrlivý vývoj. V 19. storočí, v kľúčovom období rozvoja národných historiografií stredoeurópskych národov, keď sa u nich dotváralo historické vedomie, jej chýbali vlastné vedecké pracoviská a školy, v ktorých by sa mohla systematickejšie rozvíjať. Jej rozvoj bol väčšinou záležitosťou jednotlivcov – slovenských intelektuálov, ktorí sa venovali spracovávaniu aj slovenských národných dejín. Nepriaznivé pomery pretrvávali prakticky až do vzniku Česko-Slovenska v roku 1918. Nové či obnovené inštitúcie od roku 1919, ako Matica slovenská, Univerzita Komenského a od roku 1942 Slovenská akadémia vied a umení, boli už pracoviskami, v ktorých bola možnosť spracovávať dejiny aj z národného pohľadu a v ktorých vyrástli prvé generácie slovenských profesionálnych historikov. Rozvinuli sa aj pomocné vedy historické.

Spoločenský vývoj Slovákov v 20. storočí bol nesmierne zložitý najmä kvôli vplyvu dobových ideológií a rýchlo prebiehajúceho procesu dotvárania sa slovenského politického národa. Ideológie oslabovali a účelovo deformovali poslanie slovenskej historiografie. Vnásali do nej rušivý prvok diskontinuity a odtrhávali ju od jej základov a vedeckých postulátov. Po roku 1948 najmä komunistická ideológia odtrhla historiografiu od jej poslanie v spoločnosti a podriadila jej funkciu ideologickým potrebám výstavby socializmu.

■ NEDÔVERA PRETRVÁVA

Ideologizácia spoločenských vied veľmi negatívne poznačila slovenskú historickú vedu. Slovenská historiografia v podmienkach socializmu neriešila základné otázky slovenských dejín a občania ju opodstatnene vnímali ako nástroj slúžiaci vládnucej ideológii, najmä keď jej na rozdiel od ostatných socialistických historiografií chýbal výrazný národný akcent a podliehala silno ideológii čechoslovakizmu.

Tento negatívny vývoj najmä po roku 1948 spôsobil v slovenskej spoločnosti značnú nedôveru v oficiálne vystupujúcu inštitucionalizovanú historickú vedu a súčasne nižší spoločenský status historika, čo pretrváva dodnes. Slovenské historické vedomie ako pamäť národného spoločenstva však napriek tomu existovalo a vyvíjalo sa. Záujem širokých vrstiev obyvateľstva o národné dejiny sa neustratilo, ale fenomén uzavretosti a chýbajúca komunikácia s objektívizujúcimi poznatkami historickej vedy ho postupne deformoval. Tak sa na Slovensku vytvorila živná pôda, aby sa hlboko zakorenili rôzne mýty, ale aj insitné interpretácie historických udalostí a osobností a zároveň sa absolutizovalo ich subjektívne prežívanie. Tieto tendenčné, laické pohľady a interpretácie národných dejín nedostávali pred rokom 1989 počas komunistického režimu možnosť verejnej prezentácie. Po roku 1989 však nastal úplný obrat. Veľké množstvo informačných zdrojov rôznej, často pochybné kvality viedlo k tomu, že mnohí ľudia stratili orien-

táciu a boli ochotní prijať aj také informácie o našej minulosti, ktoré by za iných okolností neprijali.

Určitú zodpovednosť za tento stav nesie aj naša oficiálna historiografia, ktorá málo, a ak, tak často nepružne reagovala na záujem obyvateľstva o vlastné dejiny. Prakticky dodnes absentuje konštruktívny dialóg medzi slovenskými historikmi. A práve konštruktívny dialóg, o ktorý dosiaľ nie je všeobecný záujem, by vyjasnil mnohé veci a prispel k porozumeniu a dohode o zásadných otázkach našich dejín.

■ ŠÍRENIE BLUDOV

Slováci, ktorí sa zaujímajú o vlastné dejiny, pociťovali po roku 1990 opodstatnenú nespokojnosť zapríčinenú prázdnotou a ideologickými interpretáciami, ktoré odmietali. Začali vyhľadávať alternatívne zdroje o dejinách, prípadne sami, bez hlbšej metodologickej prípravy tvorili úplne nové diela a interpretácie. Proti amatérskej historiografii, resp. literatúre faktu, ktorá vychádza zo seriózneho záujmu, používa

vedeckú metodológiu a opiera sa o výsledky historickej vedy, nemožno nič namietat.

Čoraz väčší priestor však začala nadobúdať pseudohistoriografia, ktorá prináša predovšetkým senzáčné odhalenia a má ambíciu úplne od základu prepísať, či presnejšie prekódovať dejiny. Svojím charakterom je to akási forma bulváru. Predstavitelia pseudohistoriografie sa verejne prezentujú ako naslovovatí odborníci, pričom väčšina z nich nemá ani historické vzdelanie. Na rozmanitých podujatiach (nie na vedeckých konferenciách!) sa púšťajú do polemík s profesionálnymi historikmi, pričom odmietajú ich diela a interpretácie, respektíve sú k nim hyperkritickí. To by však nebolo ešte to najhoršie. Objavili sa „guruovia – vykladáči dejín“, ktorí neskutočnými výmyslami, vychádzajúcimi z toho, že na Slovensku si ich tvrdenia nevie takmer nikto neodborne vzdelaný overiť, šíria tragikomické bludy a ničia slovenské historické vedomie.

■ PODPORA MANIPULÁTOROV

Za veľmi negatívny jav treba považovať, že pseudohistorikom nechýba chuť produkovať pochybné publikácie, lebo slovenská historická veda a jej vedecké ustanovizne neboli pripravené na tento negatívny trend, čo pseudohistorikom umožnilo získať si skalných prívržencov a presvedčiť ich o svojich „tajných, zamčovaných a pravdivých slovenských dejinách“. Stáva sa, že šíriteľa týchto dezinterpretácií dejín dostávajú v súčasnosti neprimerane veľkú publicitu v médiách, ba niekedy aj krytie niektorých kultúrnych, vzdelávacích a štátnych inštitúcií. Ich názory tak získavajú punc akési serióznosti a hodnovernosti,

čo zmäťok v historickom vedomí ešte zvyšuje. Následky tohto počínania môžeme len ťažko predvídať. Vytvára sa totiž veľmi nebezpečný trend manipulácie s národnými dejinami, ktorý môže viesť k úplnému rozkladu historickej pamäti Slovákov, a vôbec k neschopnosti pozrieť sa na vlastné dejiny prostredníctvom optiky kritickej historickej vedy.

Toto stanovisko, prijaté na kolokviu Neodborná historiografia na Slovensku – problém, alebo výzva? (Matica slovenská, Bratislava, Grösslingová 15. mája 2015), sa pokúša vysvetliť jav pseudohistoriografie, zabrániť ďalšiemu rozširovaniu takejto tvorby a zvyšovaniu významu dezinterpretátorov v histórii. Tento cieľ možno dosiahnuť najmä úzkou spolupracou historikov zo všetkých vedeckých pracovísk, recenzovaním pseudohistorických prác a upozorňovaniami odbornej aj laickej verejnosti na škodlivosť dezinterpretácií našich dejín.

Prof. PhDr. Július Bartl, CSc.
Prof. PhDr. Marta Dobrotková, CSc.
Prof. PhDr. Martin Homza, PhD.
PhDr. Anton Hrnko, CSc.
PhDr. Pavol Jelínek, PhD.
Dr. phil. Beata Katrebová-Blebová
PhDr. Róbert Letz, PhD.
Prof. PhDr. Ján Lukačka, CSc.
Prof. PhDr. Richard Marsina, DrSc. Dr. h. c.
Doc. PhDr. Ivan Mrva, CSc.
PhDr. et Mgr. Peter Mulík, PhD.
Mgr. Ivan Petranský, PhD.
PhDr. Karol Pieta, DrSc.
Prof. PhDr. Alexander Ruttkay, DrSc.
Prof. PhDr. Jozef Vladár, DrSc.

V Bratislave 15. mája 2015

Zdalo by sa, že v našom hlavnom meste nemá folklór ustlané na ružiacich. Opak je pravdou. Len detských súborov je vyše dvadsať a u nás v Dúbravke je azda najznámejší. Ved' Klnku založili tanečníci z Lúčnice ešte v roku 1978 a odvtedy úspešne reprezentuje bohatstvo a rozmanitosť slovenského folklóru doma aj vo svete. O Dúbravke sú aj piesne, ako povedzme Cez dúbravské pole, Ten dúbravský kostelíček a iné, ktoré zazneli aj 21. mája tohto roka na Dúbravskom slávičkovi.

S chuťou si zaspievali mladí i starší

Na tejto súťažnej prehliadke sa v Dome kultúry v Dúbravke zúčastňujú všetky školy tohto bratislavského obvodu i z iných mestských častí Bratislavy. V tomto roku mala najväčšie zastúpenie ZŠ Beňovského pod vedením pani učiteľky D. Polyjakovej, ktorej deti chodia vystupovať i s našim matičným súborom. Vystúpenie detí dokázalo, že spievanie je ozajstným zrkadlom duše každého dieťaťa. Ich spev presvedčil všetkých a bol zážitkom pre prítomných.

V prvej kategórii (ročníky 1. – 4. ZŠ) najviac zaujal výkon Veroniky Michelčíkovej zo ZŠ Malokarpatské námestie. V druhej kategórii zvíťazila Nela Susková zo ZŠ A. Dubčeka a Cenu poroty získal Šimon Oswald zo ZŠ Sokolíkova.

Aby si mohli zaspievať aj starší obyvatelia Dúbravky, pre tých MO MS pripravil 22. mája v Kultúrnom centre Fontána poseedenie pri čaji pod názvom Spievajte s nami. V hodinovom programe s ľudovou piesňou si zaspievali všetci. Bola radosť počúvať dúbravské piesne, ale aj tie zo Záhoria i z iných regiónov až po Šariš a Zemplín. Všetkým prítom dobre padlo sponzorské občerstvenie z Kauflandu a bohatá tombola.

Spevácky súbor Matice slovenskej v Dúbravke sprítomňuje slovenské tradície a takéto dramaturgické zameranie prináša pekné, povzbudzujúce výsledky. Ved' čo krajšie je na svete ako slovenský spev, ktorý nás už od kolisky sprevádza životom.

Kveta SLYŠKOVÁ
Foto: autorka

Minister kultúry M. MAĐARIČ píše predsedovi Matice slovenskej M. TKÁČOVI Väčšia pozornosť vyučovaniu materčiny

Pozorne som si prečítal Vyhlásenie Matice slovenskej k vzdelávaniu Slovákov na jazykovo zmiešanom území zo 16. apríla 2015, ktoré Ministerstvu kultúry Slovenskej republiky postúpil Úrad vlády Slovenskej republiky.

Vážim si a vysoko oceňujem iniciatívy a aktivity Matice slovenskej v prospech Slovákov žijúcich na národnostne zmiešanom území. Súhlasím s Vami, že výučba slovenského spisovného jazyka ako štátneho jazyka má byť v našej spoločnosti náležite zabezpečená. Uvedomujeme si však, že situácia na jazykovo zmiešanom území je v praktickom živote neraz zložitá.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky sa v zmysle svojich kompetencií zaoberá zvyšovaním jazykovej úrovne v spoločnosti a upevňovaním postavenia slovenského jazyka ako štátneho jazyka Slovenskej republiky. V tejto súvislosti by sme Vás radi informovali, že od roku

2012 vypracúva a v dvojročných intervaloch predkladá na roko-

Minister M. MAĐARIČ reaguje na podnety Matice.

vanie vlády Slovenskej republiky Správu o stave používania štátneho jazyka na území Slovenskej

republiky, v ktorej okrem iného poukazuje aj na viaceré problematiku oblasti v súvislosti s ovládaním a požívaním spisovného slovenského jazyka vo verejnom živote, oblasť školstva nevynímajúc.

Vážený pán predseda, hoci problematika zabezpečenia vzdelávania slovenských detí v ich materinskom jazyku na jazykovo zmiešanom území nepatrí do kompetencie ministerstva kultúry, budeme v krátkom čase iniciovať rokovania so zástupcami Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky týkajúce sa aj problematiky nastolenej vo vyhlásení Matice slovenskej.

(red)

Vydarená pochôdzka matičiarov

Matičiari zo Štítника v spolupráci s kolegami z Čiernej Lehoty, Rožňavského Bystrého, Pače a s Domom MS v Rožňave uskutočnili poznávací výlet v matičnom cykle Poznávaj, ochraňuj a miluj svoj chotár na trase Revúca – Muráň – Predná Hora.

V Revúcej sa zastavili pri prvom slovenskom gymnáziu, pripomenuli si štúrovcov a ich významnú činnosť pre svoj národ. Ďalšia zastávka ich priviedla do oveľa vzdialenejšej minulosti – na impozantný Muránsky hrad, vlastne na jeho zvyšky, ktoré im pripomenuli zaujímavé dejinné udalosti v regióne. Aj keď výletníkom počasie veľmi neprialo, neodradilo ich od výstupu do hradskej areály. Odmenou bol nádherný výhľad z takmer tisícmetrového vrchu Čigánka, na ktorom sa hrad kedysi pyšne vypínal a dodnes sú tu zachované jeho ruiny. Neďaleko Muránskeho hradu dal Ferdinand Coburg, vtedy bulharský cár a posledný dedič muránskeho panstva, postaviť poľovnícky zámok – dnes liečebňa na Prednej Hore. To bola tretia zastávka, kde si účastníci pochodu užili liečivú moc vody, kúpania a masáže. Domov sa vrátili šťastní a spokojní. Všetci si za vynikajúcu atmosféru počas celej trasy zaslúžia poďakovanie. Už sa tešia na ďalšie podobné stretnutia.

(jv)

Matičiari v Štúrove ostali verní tradícii a predposledný májový deň spoločne s členmi Slovenskej národnej strany zorganizovali s finančným príspevom VÚC Nitra a mesta Štúrova tradičný majáles. Na tamojšej pešej zóne zneli slovenské ľudové piesne a v tanci zahrali žiarivé farby slovenských krojov. Kultúrny program uvádzala Mária Vavreczká, tajomníčka MO MS v Štúrove.

Tradičný majáles v Štúrove

Tanec a spev prilákali desiatky divákov, ktorí s obdivom sledovali elán dámskej country skupiny Arizona zo Šaroviec, potíchu si zanorili so speváčkami zo Spevokolu pri ZŠ Gbelce a nadšeným potleskom odmenili výkony folklórneho súboru Teplanka z Trenčianskej Teplej a detského folklórneho súboru Sílešánek z Vinodolu. Po skončení programu na pešej zóne pokračoval majáles zábavou pri Matičnom dome v Štúrove. Na dvore tu rozvonievali pikantný guláš a chutná rybia polievka. Na počúvanie i do tanca hrala hudobná skupina A-Z ŠTYL zo Šurian pod vedením Štefana Zadrabaja.

Ako konštatovali spokojní návštevníci v poradí už šiesteho matičného majálesu, jeho organizátori sa pochlapili, ale rovnakým dielom patrí vďaka aj účinkujúcim, sponzorom a každému, kto priložil ruku k spoločnému dielu.

Marta MESÁROŠOVÁ – Foto: autorka

ČITATELSKÁ SŮŤAŽ

Vážení čitatelia, aj takto vás chceme upozorniť na neradosný osud rodného domu „baťka“ Vladimíra Mináča, ktorý v súčasnosti obýva rómska rodina a prámo sa stará o to, komu kedysi patril. Zdá sa však, že rovnako sa správajú aj inštitúcie, ktorým by to nemalo byť jedno. Vy preukážete svoj postoj, ak odpoviete na otázku: V ktorej obci sa nachádza rodný dom V. Mináča? Svoje odpovede posielajte na adresu redakcie, ktorú máte uvedenú v tiráži. V čísle 18 sme sa pýtali, aký názov má historická príloha SNN Orol Tatranský. Za správne odpovede odmeníme: Jasnu Hanekovú, Bánovce nad Bebravou, Máriu Hargašovú, Bratislava, a Mikuláša Mytníka, Kamienka.

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

**Exotické
Slovensko?**

Po tieto dni ťažko si vybrať jednu spomedzi množstva pozvánok a pokúsiť sa prísť načas. Naše cesty, vrátane „potrhanej“ dialnice, sú komplikovane spomaľované a „hlásateľky“ našich džípíesiek si idú vlasy vyškľabať. Nedá sa na ne spoľahnúť. Zrejme niekto dobre zarobil na asi meter vysokých, bielo-červeno natretých stĺpikoch, ktoré výdatne spomaľujú dopravu. Len na ceste medzi Nitrou a Trnavou narátal som ich okolo tisícčtyristo! Ak jeden vyjde na tridsať eur (odhad), dovedna na nich niekto zarobil desaťtisíce, ba státisíce eur. Namiesto opráv hrboľatého asfaltu sa vymieňajú zvodidlá (zrejme ďalší dobrý biznis!) a celé kilometre treba spomaliť a vtesnať sa do jedného jazdného pruhu. Logika pritom šepká, že stačilo by onými stĺpikmi „ošetrit“ povedzme iba jeden kilometer a stĺpiky posúvať. Ale to by ich bolo treba oveľa menej a – biznis by nebol až taký výnosný?

Takto rozmýšľajúc a náhliac sa na vyhodnotenie súťaže žiakov základných a stredných škôl Prečo mám rád slovenčinu, prečo mám rád Slovensko zastavila nás na začiatku Nových Zámok policajná hliadka. Ukrytá za reklamným billboardom. Prekročenie rýchlosti. Pokuta štyridsať eur. Ale mohlo to byť vraj až tristošesťdesiat eur! Neuveriteľná suma! Koľkože je u nás priemerná mzda? A dôchodok? Ten bonmot na policajných autách POMÁHAŤ A CHRÁNIŤ je na smiech. Alebo znamená „pomáhať odľahčiť vodičovú peňaženku“ a „chrániť plán príjmov“ rezortu vnútra? A napokon, ani tak ponáhľať sme sa nemuseli. Prezident neprišiel. Vyplazil na nás jazyk.

Teda naše „naj“, ktoré z nás robia exotov? Stačia prsty jednej ruky? Najredšia a navyše nedokončená diaľničná sieť v Európe; najvyšší výskyt policajtov okolo ciest, zväčša perfektne schovaných; najväčšie množstvo reklamných tabúl okolo ciest (v Maďarsku či Nemecku vám neprekážajú nijaké a ani policajti sa nemajú kam ukryť); najvyššie dopravné pokuty vo vzťahu k príjmom; prezident, ktorý nemá rád vlastný spisovný jazyk a vlastný štát... Písomne totiž odmietol prijať záštitu nad tradičným podujatím, ktoré už takmer štyristoročie perfektne organizuje novozámocká Matica slovenská, dve ministerstvá a ďalšie inštitúcie. A do ktorého sa toho roku zapojilo viac ako štyristo žiakov zo Slovenska a vyše sto slovenských žiakov zo zahraničia!

Dvadsať druhé príťažlivé otváranie studničiek vo Važci Oslava života aj krásy prírody

Zlatka HALKOVÁ, predsedníčka KR MS v Košiciach

Obec Važec a tamojší Miestny odbor Matice slovenskej pripravili už 22. ročník netradičných slávností Jar vo Važci – Otváranie studničiek s pripomenutím si 735. výročia prvej písomnej zmienky o obci. Slávnosti sa začali vernisážou výstavy Prelúdium Jána Hálu – výberom z diel tohto majstra zrasteného s obcou zo zbierok Liptovskej galérie Petra Michala Bohúňa. V dome Jána Hálu sa predstavil aj výtvarník Gabriel Kurák s obrazmi maľovanými hlinou.

Vstupom k slávnostiam bol unikátny miestny zvyk – chorovod Omienci, ktorý je oslavou jari, prebúdza júceho sa života a v ňom lásky – tiež oslavou krásy prírody i krásy vytvorenej z umu a rúk važeckého ľudu. Je to tiež výraz zblížovania a ľudskej vzájomnosti, slávnosť vyjadrená v pestrostri krojov, spevov, tancov či zvyklostí, ktorými važecké Námestie slobody počas Otvárania studničiek každý rok oživa. Tentoraz napriek obavám z nestáleho počasia sa aj to umúdrilo a účastníci pekného podujatia nezmkli.

■ VITÁLNA SYMBOLIKA

Važťanov, hostí, delegáciu z družobnej Blatnej aj účastníkov slávností privítal starosta obce Milan Lištiak. Studničku už symbolicky otvorila predsedníčka MO MS Margita Hybenová. Medzi účinkujúcimi sa najprv predstavil domáci DFS Podkriváček a potom už prišli na rad spevy a tance hostujúcich folklórnych zoskupení. Važťanov pozdravil aj súbor Hôra z Rejdovej. A veru, bolo sa na čo pozeráť. Domáce ženičky sa hneď pochvalne vyjadrovali o rejdovskom kroji: však to ako náš, pestrý a krásny, a tí chlapi to ako naši... Nuž dobre sa to počúvalo aj mne ako rodáčke z obce, ktorá žije teraz v Gemeri.

Skvelá atmosféra na Otváraní studničiek vo Važci.

Slávka Krišťáková, starostka obce Rejdová, vo svojom príhovore poďakovala za pozvanie a odovzdala dar starostovi obce – Monografiu Rejdovej. Zdôraznila, že naši predkovia aj keď boli zahľtení starosťami o gazdovstvá našli si príležitosť na stretnutia, čo prezrádza i veľa spoločných piesní a tancov, len sa trochu menili krojmi i nárečím. Potom dostal priestor ľudový rozprávač Jožko Jožka, ktorý obecnosť naozaj pobavil.

■ PÔSOBIVÝ ZÁVER

Kultúrny program uzatváralo folklórne združenie Stráne, a to sme ešte netušili, aký bude záver zaujímavý. Po poďakovaní všetkým,

nielen účinkujúcim, ale aj rodákom, domácim či hosťom nielen z blízkeho, ale aj širokého okolia, sa mala spievať važecká hymna – Kopala studničku. A práve tu sa prejavila oslava zblížovania a ľudskej vzájomnosti, na javisku zostali FZ Stráne a k nim sa pripojila Fsk Hôra Rejdová. Spoločný spev nielen javiskových spevákov, ale v stojí všetkých prítomných umocnil vzácnu chvíľu. Spoločné záverečné fotenie malo tiež svoje čaro, oba kolektívy sa tak pomiešali, že môžete na fotografiách hľadať, kto je odkiaľ. Ďakujeme organizátorom za krásny deň a ďakujeme všetkým účinkujúcim za radosť a hrdosť pri zachovávaní zvykov.

Turisti z Betliara.

Fabiniho memoriál

Členovia Jednoty dôchodcov Slovenska a Miestneho odboru Matice slovenskej v Betliari sa v minulých dňoch zúčastnili na výstupe na Volovec, ktorý organizujú ako Fabiniho memoriál.

Koncom mája tu už pravidelne usporadúvajú podujatie Pešej turistike sa venuje celá rodina ako spomienku na tragickú smrť Daniela Fabiniho, ktorý koncom mája 1992 na takejto túre tragicky zahynul

a na jeho pamiatku sa ostatní rozhodli každý rok podniknúť výstup. Na turistickej chate pod Volovcom je osadená pamätná tabuľa, ktorá pripomína túto smutnú udalosť. Jej autorkou je Katarína Mičková. Po výstupe na Skalisko vo výške 1 293 metrov nad morom sa účastníci výstupu presunuli na chatu na Stádielku, kde sa uvaril chutný guláš.

(kč)

NAJVIAC ZÁŽITKOV ZA NAJNIŽŠIU CENU

PRIPOMÍNAME SI

13. júna

– sto šesťdesiatpäť rokov od smrti básnika a vydavateľa osvietenca Juraja Palkoviča (1769 – 1850)

14. júna

– tridsať rokov od podpisu tzv. Schengenskej dohody (1985), ktorou sa zrušili colné obmedzenia vtedajších krajín Európskej únie a zjednodušili, až napokon zrušili cezhraničné formality občanov štátov EÚ

15. júna

– banskí inžinieri Eugen Ruffini, Gustáv Lang a Ondrej Méga z Rožňavy so štyrmi baníkmi pred sto štyridsiatimi piatimi rokmi (1870) pri prieskume krasových útvarov v okolí objavili jeden z európskych unikátov: Dobšinskú ľadovú jaskyňu

– slovenskí a českí rímskokatolícki biskupi spoločným vyhlásením pred šesťdesiatimi piatimi rokmi odsúdili tzv. Katolícku akciu a proticirkevné opatrenia komunistického režimu v ČSR (1950) a pápež Pius XII. členov Katolíckej akcie exkomunikoval

– štyridsať rokov od smrti divadelného historika a režiséra Alexandra Noskoviča (1924 – 1975)

16. júna

– sto tridsaťpäť rokov, čo vyhorelo Humenné (1880), napriek úsiliu hasičov a obyvateľstva do tla zhorelo stošesťdesiat domov, v plameňoch zahynulo sedem ľudí a desiatky ďalších stavieb bolo vážne poškodených

– herečka Michaela Čobejová má okruhle narodeniny

17. júna

– pred sto dvadsiatimi rokmi zomrel hlavný župan Liptova a poslanec uhorského snemu Martin Szentiváni-Svätojánsky (1815 – 1895), jeden z prvých podporovateľov výstavby Vysokých Tatier ako turistického a liečebného strediska

– stodesať rokov od narodenia Jozefa Lettricha (1905 – 1968), čelného predstaviteľa SNP, predsedu povstaleckej Slovenskej národnej rady, po vojne predsedu Demokratickej strany, ktorý po februári 1948 musel emigrovať; je autorom niekoľkých diel o novodobých dejinách Slovenska

– práve je päťdesiat rokov, čo sa pri vysokom stave Dunaja pretrhla hrádza neďaleko obce Čičov, voda po chvíli vytvorila dvesto metrov širokú prietž a deväť metrov vysoký Dunaj sa vyvalil na Žitný ostrov (1965)

18. júna

– pred sto sedemdesiatimi piatimi rokmi sa narodil spisovateľ, prekladateľ svetovej literatúry, organizátor kultúrneho života v Banskej Bystrici a režisér ochotníkov evanjelický biskup Daniel Bachát (1840 – 1906)

– stotridsať rokov od smrti známeho košického veterinára, svetobežníka, dobrodruha a dôstojníka americkej armády Ondreja Gálka (1815 – 1885)

– sedemdesiat rokov oslávi slovenský diplomat, publicista a spisovateľ literatúry faktu Rudolf Zelenay

19. júna

– pred štyridsiatimi piatimi rokmi na ustanovujúcom zhromaždení v New Yorku z iniciatívy kanadsko-slovenského podnikateľa Štefana Bohuslava Romana vznikol Svetový kongres Slovákov, strešná organizácia národných spolkov krajanov v zahraničí; prvým predsedom sa stal Š. B. Roman

(jč)

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.